

וּלְהַפְרִישׁ בְּנוֹסֶף גַּם מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּמַחֲמַת הַסֶּפֶק לֹא צָרִיךְ לִתֵּת
אֶת הַמַּעֲשֵׂר לִרְיָ לְלוּי, וְלֹא אֶת הַמַּעֲשֵׂר עֲנִי לְעֲנִי^{עד}.

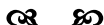
בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ פְּרוֹת שְׁבִיעִית הָאֲסוּרִים בְּאֲסוּר עֲרָלָה, צָרִיךְ
לְצִיץ זֹאת כְּדִי שְׁלֹא יִכְשְׁלוּ בָהֶם אֲחֵרִים שְׁבָאִים
לְקַטּוֹף מִהֶפְקֵר. וְכֵן אִם הַפְּרוֹת הֵנָּה נִטָּע רַבְעֵי צָרִיךְ לְצִיץ
זֹאת כִּיּוֹן שְׁנִטָּע רַבְעֵי חֵיב גַּם בְּשְׁבִיעִית בְּפִדְיוֹן הַפְּרוֹת כְּמוֹ כָּל
הַשָּׁנִים^{עה}.

^{עד} לדעת ה"ב"י שפירות שביעית פטורים משום שהם הפקר, פירות
העכו"ם שנגמרה מלאכתן ביד ישראל חייבים בתרו"מ כיון שאינם
הפקר. אולם לדעת המבי"ט שפירות שביעית פטורים וגם לדעתו יש
קדושת שביעית בפירות עכו"ם, ממילא אין חיוב תרו"מ, לכן נראה
שיש להפריש בלי ברכה. ומפרישים מעשר עני כמבואר ברמ"א (יו"ד
סי' שלא סי"ט), אולם האדר"ת (בסוף ספר אדר היקר איגרת טו) כתב
להפריש מעשר שני על תנאי וכמובן לחלל את המעשר שני על
פרוטה. וראה במנחת שלמה (סי' לז). ובשו"ת אור לציון (פ"ד ה"א)
^{עה} בשאר השנים בעל השדה לא צריך לציין שהפירות ערלה, ועל
הגנבים שיכשלו בהם נאמר 'הלעיטהו לרשע וימות', אולם בשביעית
שהפירות הפקר והלוקחים אינם גנבים צריך להציל אותם מאיסור

מַעֲנֶה   הַלְכוֹת שְׁמִיטָה   פִּי'   נא

פְּרוֹת שְׁבִיעִית הֵנָּה הַפֶּקֶר גַּם לְבִהְמָה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְלִבְהֶמְתָּךְ
וְלַחֲזִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל', וְכֵן גַּם
לְנֹכְרֵי מִתֵּר לְקַחַת פְּרוֹת שְׁבִיעִית. לָכֵן, בְּהִמָּה שֶׁנִּכְנְסָה לַחֲצֵר
לֶאֱכֹל פְּרוֹת שְׁבִיעִית, אָסוּר לְגַרֵּשׁ אוֹתָהּ, וְכֵן נֹכְרֵי שְׂזֻכָּה
בְּפְרוֹת שְׁבִיעִית אָסוּר לְקַחַת מִמֶּנּוּ. אֲמָנָם, מִתֵּר לְמִנוּעַ מֵהֶם
לְהַכְנִיס לַחֲצֵר וְלְקַחַת אֶת הַפְּרוֹת, וְאִם מִתֵּר לְנַעֲוֹל אֶת שְׂעֵר
הַחֲצֵר כִּדֵּי שְׂבִיחָה וְנֹכְרֵי לֹא יִכְנְסוּ לְקַחַת פְּרוֹת, אוֹלָם צָרִיךְ
לְשִׁים שְׁלֹט בְּמָקוֹם בּוֹלֵט שֶׁהַפְּרוֹת הֵם הַפֶּקֶר וְכִי שְׂרוּצָה יָכוֹל
לְקַבֵּל מִפְתָּח אֶצֶל בָּעַל הַבַּיִת.^ע

ערלה, וכן מנטע רבעי. והפודה נטע רבעי טוב שיוסיף בפדיון 'הוא
וחומשו' שמא לאחר שקטף את הפירות הוא הבעלים שחייב בחומשו.
^ע רמב"ם (פ"ד ה"ל) וראה בחזו"א (סי"ד סק"ד) שההפקר הוא גם
לנכרים, אלא שמותר למנוע ממנו להיכנס לחצר ולשדה, ואם הנכרי
תפס את הפירות אין לקחת ממנו. וזה שונה מבהמה שאם נכנסה לחצר
אסור למנוע ממנה לאכול כמבואר בפסוק, אולם מנכרי אפשר למנוע
להיכנס ורק אם תפס לא לוקחים ממנו.

קצירה ובצירה בפרות שביעית

כתוב בתורה 'את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר' ואמרו חז"ל 'לא תבצר כדרך הבוצרים' דהינו שגם כשנכנסים לשדה מפקרת וקוטפים פרות הקדושים בקדשת שביעית, אסור לקצור ולבצר כדרך הבצלים הרגילה בכל השנים, אלא בשנוי^{עו}.

כשקוטפים פרות שביעית יש לשנות בפמות שקוטפים, דהינו שמתר לכל אדם לקטוף פמות קטנה של פרות, יש אומרים שהפמות היא מזון ג' סעודות, ויש אומרים שמתר לקטוף גם יותר ובלבד שיהיה פחות מהפמות שאדם רגיל להביא לביתו לכמה ימים. וטוב לשנות גם בצורת

^{עו} החזו"א (סי"ב סק"ו) כתב שמהתורה איסור זה רק על בעל השדה או משום שהוא מלאכת קרקע, או משום איסור סחורה, אולם על מי שאינו בעל השדה האיסור מדרבנן, והמעדני ארץ (ס"ז סק"ד) כתב שלכל העולם איסור זה מהתורה. וראה בשו"ת אול"צ (פ"ד ה"ה).

הַקְטִיף, דִּהְיִנוּ לְקַטֹּף בְּיָד וְלֹא בְכָלִי וּבְלִבָּד שְׁקָטִיף זֶה לֹא יִזְיֵק
לְעֵץ^{עח}.

כְּשֶׁאוֹסְפִים אֶת פְּרוֹת הַשְּׁבִיעִית צָרִיךְ לְשַׁנּוֹת גַּם בַּמְּלָאכּוֹת
שְׁעוֹשִׁים בַּפְּרוֹת, וּכְגוֹן שְׂאִין לְדֶרֶךְ עֲנָבִים כְּמוֹ
בְּכָל הַשָּׁנִים בְּגַת אֶלֶּא בְּקַעֲרָה גְדוֹלָה^{עט}.

מִשּׁוֹם הַפֶּסֶד פְּרוֹת שְׁבִיעִית, אָסוּר לְקַטֹּף פְּרוֹת בֶּסֶר, דִּהְיִנוּ
מֵעַתָּה שֶׁהִתְחִילוּ לְהִרְאוֹת לְאַחַר נִפְּילַת הַפָּרַח, וְעַד
שֶׁהַפְּרוֹת נִגְיְעוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת שָׁזֶה הַזְּמַן בּוֹ הֵם כְּבָר רְאוּיִים
לְאֲכִילָה. כָּל עוֹד הַפְּרִי לֹא נִכְר וְיֵשׁ רַק פָּרַח, מִתָּר לְהוֹרִיד פָּרַח
זֶה וְאֵין בָּזֶה הַפֶּסֶד הַפְּרוֹת^פ.

^{עח} הכמות המותרת לא התבארה בראשונים, ובספר השמיטה כתב
בשם הגר"ח ברלין שהוא ג' סעודות, ובשאר האחרונים כתוב כמות
לכמה ימים.

^{עט} רמב"ם (פ"ד ה"א והכ"ג), ולכן הלוקחים ענבים מכרם של הפקר
צריכים לדרוך את היין בצורה שונה מכל השנים.

משום אסור עבודת הקרקע, אסור לקטוף פירות שביעית כדי להועיל לעצים או לשדה, ולכן גם פירות ששית שמתר לקטף אין לקטף באפן שמועיל לעץ^{פא}.

גידולי השנה השביעית

שנת השמיטה מתחילה מא' תשרי ועד כ"ט באב, אלא, הקובע אם הגדולים שייכים לשנת השמיטה הוא אם הפרי הגיע לשלב מסוים בגדול בשנה השביעית. ואלו פריי הלכה זו:

ירקות: בירקות הולכים אחר הלגיטה, לכן כל ירק שנלקט לאחר ראש השנה של השביעית שייך לשנת השמיטה אף שהוא גדל בשנה הששית. יש אומרים שכל זה אם הירק היה צריך מעט לגדול בשנה השביעית, אולם אם הירק גמר

^פ רמב"ם (פ"ה הלכה טו-טז) ובטעם הדבר כתב הרמב"ם 'שנאמר תאכלו את תבואתה - אינה נאכלת עד שתעשה תבואה' ודר"ש (פ"ד משנה ז-ט) כתב שהוא משום הפסד פירות שביעית.

^{פא} רמב"ם (פ"ד ה"א והכ"ב). וראה בחזו"א (סי"ב סק"ז) ובמעדני ארץ (ס"ג ה-יב) ובאול"צ (פ"א ה"ח).

מַעֲנָה הַלְכוֹת שְׁמִיטָה פִּי נה

לגדול בשנה הששית, אין לו דין קדשת שביעית, גם אם קטפו אותו בשביעית^{כב}.

בכלל ירקות הם הגדולים החד שנתיים, וזה כולל את פרי הירק, או ירקות שאוכלים את העלים או את השורש שלהם, וכן ירק המיעד למאכל בהמה. וכן, מיני בשמים ופרחים חד שנתיים שיש להם ריח ונועדו לריח יש להם קדשת שביעית ולכן כל זמן שהפריח נותן ריח אין לזרק אותו לאשפה, אולם לאחר שפסק ריחו בטל ממנו קדשת שביעית.

פרות: הקובץ בפרות הוא החנטה, דהינו שאם החנטה היתה בשביעית, יש לפרי זה קדשת שביעית. בדבר זה שונה הלכות שביעית מהלכות תרומות ומעשרות, שפשביעית הולכים אחרי חנטה מראש השנה ועד ראש השנה, ואלו לגבי

^{כב} הדעה הראשונה היא דעת הרמב"ם (פ"ד הי"ב). והדעה השניה היא דעת התוס' (ר"ה יג: ד"ה אחר). וראה בחזו"א (סי' כז סק"ז ד"ה מש"כ) שגם לדעת הרמב"ם אם הירק גדל בשישית עד שיבשו עוקצי הפרי, אין זה חיבור ואפילו קטפו אותו בשביעית. ומחלוקת זו נוגעת גם לשנה השמינית, דהיינו שירק שנלקט בשמינית ואין בו איסור ספיחין, גם אין בו קדושת שביעית.

תרומות ומעשרות הולכים אחר חנטה מט"ו בשבט ועד ט"ו בשבט. בדרך כלל הפרות שחונטים בשביעית ראויים לאכילה רק בקיץ של השביעית ובחורף של השמינית. לכן, דיני קדשת שביעית בפרות מתחילים מהקיץ של השביעית ועד סוף החורף של השנה השמינית^פ. לימון חונט פצמים בשנה, לכן מכל הפרות הוא היחיד שנוהגים בו קדשת שביעית כבר בחורף של שנת השמיטה.

אתרוג שונה מכל הפרות שהוא גדל על 'כל מים' כירק, והראשונים נחלקו אם באתרוג הולכים אחר חנטה כפרי, או אחר לקיטה כירק, לכן נוהגים קדשת שביעית באתרוג בין אם חנט בשישית ונלקט בשביעית ובין אם חנט

^פ בפירות הקובע הוא החנטה כמבואר בגמ' (ר"ה יג:). הראשונים נחלקו מהי חנטה, הרמב"ם (פ"ד ה"ט) כתב שהוא עונת המעשרות, והתוס' (ר"ה יב: ד"ה התבואה) והר"ש (שביעית פ"ב מ"ז) כתבו שהוא תחילת גידול הפרי לאחר נפילת הפרח. ועי' בחזו"א (ס"ט ס"י). בכלל פירות האילן הם פרחים רב שנתיים, דהיינו שגדלים על גזע שאינו מחליף משנה לשנה.

בְּשָׁבִיעִית וְנִלְקָט בְּשָׁמִינִית. אוֹלָם אֶתְרוֹג שְׁחָנַט בְּשָׁבִיעִית
וְנִלְקָט בְּשָׁמִינִית לְכָל הַדְּעוֹת קָדוֹשׁ בְּקִדְשָׁת שְׁבִיעִית^{פד}.

פְּרוֹת הָדָר, אֵף שְׁצָרִיכִים הֶרְבֵּה מַיִם כָּמוֹ אֶתְרוֹג, נוֹהֲגִים בָּהֶם
כְּשֶׁאֵר פְּרוֹת, שֶׁהַקּוֹבֵעַ לְעִנְיָן שְׁבִיעִית הוּא הַחֲנֻטָּה
בְּלֶבֶד וְלֹא הַלְקִיטָה^{פה}.

שׁוֹנִים מִכָּל הַפְּרוֹת הֵם הַזֵּיתִים וְהָעֲנָבִים, וְכֵן תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת
שֶׁאֵם הִגִּיעוּ לְשָׁלִישׁ גְּדוּלָם בְּשִׁישִׁית, אֵין לָהֶם קִדְשָׁת
שְׁבִיעִית, וְאֵם לֹא הִגִּיעוּ לְשָׁלִישׁ גְּדוּלָם בְּשִׁישִׁית, יֵשׁ לָהֶם
קִדְשָׁת שְׁבִיעִית, אֵף עַל פִּי שֶׁהַחֲנֻטָּה הִיְתָה בְּשִׁישִׁית^{פו}.

^{פד} ראה בסוגיא בר"ה (ר"ה יד-טו) ודעת הרמב"ם (פ"ד הי"ב)
שהולכים בו להחמיר להצריכו מעשרות כשישית, וקדושה כשביעית,
וכן בשו"ע (יו"ד סי' שלא סעי' קכו). והחזו"א (ס"ז סק"י וס"ק טז)
הביא את שאר הדעות וכתב נוהגים לחשוש לשיטת הרמב"ם, אולם
אם חנט בשביעית יש לו קדושת שביעית אפילו נלקט בשמינית.
^{פה} חזו"א (סי' כא ס"ק טז).

אִסּוּר סְפִיחִין

אִסְרָה הַתּוֹרָה לְזָרוּעַ בְּשָׁבִיעִית, אוֹלָם יִרְקוֹת שֶׁגִּדְלוּ מֵאֲלִיָּהֶן
מִזְרָעִים שֶׁנִּפְּלוּ בְּאֶדְמָה לִפְנֵי הַשְּׁבִיעִית מִתְּרִים
בְּאֲכִילָה וְיֵשׁ לִנְהַג בָּהֶם קִדְשֵׁת שְׁבִיעִית. אוֹלָם מֵאַחַר וְהָיָה
בְּעָלֵי עֲבֶרָה שֶׁזָּרְעוּ בְּשָׁבִיעִית וְאָמְרוּ שֶׁהֵיִרְקוֹת גִּדְלוּ מֵאֲלִיָּהֶן,
גִּזְרוּ חֲכָמִים עַל יִרְקוֹת שֶׁגִּדְלוּ בְּשָׁבִיעִית אִסּוּר, וְכֵּן אִסּוּר זֶה
בְּשֵׁם 'סְפִיחִין', שֶׁפְּרוּשׁוֹ שָׁנָם אֵלּוּ שֶׁהִסְתַּפְּחוּ לַשָּׂדֶה מֵעֲצָמָן
אִסּוּרִים, וְאַף סָמְכוּ אִסּוּר זֶה עַל הַפֶּסוּק 'אֵת סְפִיחַ קִצִּירָךְ לֹא
תִבְצֹר'^פ.

^פ לגבי זיתים וענבים ותבואה, כמבואר בסוגיא בר"ה (יב:). קטניות
מבואר בתוספתא שביעית (פ"ב מ"י) ויש בזה מקרים שונים שאכמ"ל.
וראה ברמב"ם (הלכות מעשר פ"ב).
^פ בתורת כהנים (ויקרא פכ"ה) על הפסוק 'את ספיח' והפסוק 'הן לא
נזרע' מבואר שחכמים סמכו את איסור ספיחין על הפסוק, וראה
ברמב"ם (פ"ד ה"א וה"ב). וראה במנחת שלמה (סי' נא אות יא)
ובמעדני ארץ (ס"ג סק"ט) שכתב שאין איסור ספיחין במה שאין בו
קדושת שביעית, ועפ"ז אין איסור ספיחין בפרחי נוי שאין להם ריח.
אולם יש חולקים כמבואר בספר אז נדברו (ח"ד ס"ד).

מַעֲנֶה   הַלְכוֹת שְׁמִיטָה   פִּי   נט

הַסְפִּיחִין אֲסוּרִים בְּאֲכִילָה בֵּין לָאָדָם וּבֵין לַבְּהֵמָה, וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים שֶׁהֵם אֲסוּרִים גַּם בַּהֲנָאָה, וּלְדַעַה זֶה אֲסוּר
לְהַרִיחַ פְּרָחִים שֶׁגָּדְלוּ בְּשְׁמִיטָה^{פח}. וְהַסְפִּיחִין שֶׁגָּדְלוּ בְּשְׁמִיטָה
מִצְוָה לַעֲקָרָם, אֲלָא שְׁמַאֲחֵר וַיֵּשׁ בָּהֶם קִדְשָׁת שְׁבִיעִית יֵשׁ
לְהַנִּיחָם בְּמִקְוָם שִׁירְקָבוּ מֵעֲצָמָם^{פט}. וּמִי שֶׁבָּשַׁל יִרְקוֹת
הָאֲסוּרִים בְּאֲסוּר סְפִיחִין הָרִי הוּא כָּכָל אֲסוּר אֲכִילָה מִדְּרַבָּנָן
שֶׁהַפְּלִים צְרִיכִים הַכְּשָׁרָה פְּדִין^צ.

^{פח} ברמב"ם (פ"ד ה"ב) כתב 'אסורין באכילה' ובשער המלך הסתפק
אם אסורים גם בהנאה, ועי' במקדש דוד (זרעים סי' נט אות ג),
ובמנחת שלמה (סי' נא) ובדרך אמונה (סוף ביאה"ל ד"ה שיהיו)
שחילק בין דברים שדרך לזרוע ובין שאין דרך לזרוע. ובשו"ת אול"צ
(פ"ה ה"ג) ובילק"י (פכ"ג ס"ב) כתבו שמותר הנאה מספיחין לכן
מותר להריח את הנענע.

^{פט} רמב"ם (פ"ד הי"ח), וראה בחזו"א (ס"ט סק"ד) שהטעם שלא
יאמרו שדעתו לאכלם, וביאר את דברי הרמב"ם שבאלו שאין חשש זה
אין צורך לעקורם. והוסיף (בסק"ו) כשיש חשש שיאכלו את הספיחין
אפשר לקברם.

^צ פשוט כמו כל איסורי דרבנן.

אסור סְפִיחִין חל רק על יִרְקוֹת וּשְׂאֵר גְּדוּלִים חַד שְׁנָתִיִּים כִּיּוֹן
שְׁעוֹבְרֵי עֲבִירָה הָיוּ זוֹרְעִים מֵהֶם, אוֹלָם לֹא גָזְרוּ אִסוּר
זֶה עַל פְּרוֹת הָעֵץ, כִּיּוֹן שְׂאִין חֲשֵׁשׁ שְׁעוֹבְרֵי עֲבִירָה יִטְעוּ עֲצִים
בְּשִׁבְעִית מִכִּיּוֹן שְׁנוּטְעִים עֲצִים אַחַת לְכַמָּה שָׁנִים.^א

יֵשׁ נוֹהֲגִים אִסוּר סְפִיחִין עַל כָּל הַיִּרְקוֹת הַקְּדוּשִׁים בְּקִדְשֵׁת
שְׁבִיעִית, וְלִכֵּן אִסוּר סְפִיחִין חל גַּם עַל יִרְקוֹת שֶׁגִּדְּלוּ
בְּשִׁישִׁית וְנִלְקְטוּ בְּשִׁבְעִית. וְיֵשׁ נוֹהֲגִים שְׂאִסוּר סְפִיחִין לֹא חל
עַל יִרְקוֹת שֶׁגִּדְּלוּ בְּשִׁישִׁית וְנִלְקְטוּ בְּשִׁבְעִית.^ב

הַסְּפִיחִין שֶׁגִּדְּלוּ בְּשִׁבְעִית אִסוּרִים לַעֲוֹלָם, וְאֵין לְקִנּוּת
מִיִּשְׂרָאֵל יִרְקוֹת עַד שְׂאוֹתוֹ סוּג שֶׁל יִרְק יִהְיֶה בְּשׁוּק
מִהַגְדוּלִים הַחֲדָשִׁים שֶׁל הַשְּׁמִינִית, אוֹ עַד חֵג הַחֲנֻכָּה שְׂאִז

^א רמב"ם (פ"ד ה"ג).

^ב ברמב"ם (פ"ד ה"ט והלאה) מבואר שתבואה וקטניות שקדושים
בקדושת שביעית אסורים גם באיסור ספיחין, לכן ירק הנלקט
בשביעית אסור בספיחין אף שעיקר גידולו היה בשישית, וכ"כ באור
לציון (פ"ה ה"א). והחזו"א (ס"ט ס"ק יז) הקל בזה כדעת הר"ש
והרמב"ן, וראה במנחת שלמה (סי' מט) ובילקוט יוסף (פכ"ג סי"ג).

בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הִירְקוֹת חֲדָשִׁים מִהַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה, וּבַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית
וַעֲדוֹת הַשְּׁמִיטָה מְפָרְסְמוֹת אֶת הַזְמָן בּוֹ מְגִיעִים לְשׁוֹק
הַגְדוּלִים הַחֲדָשִׁים.^{צג}

בְּכַמָּה מְקָרִים לֹא חָשְׁשׁוּ חֲכָמִים שְׁעוֹבְרֵי עֲבֵרָה יִזְרְעוּ
בְּשָׁבִיעִית וְלִכֵּן לֹא גָזְרוּ בָּהֶם אֶסּוּר סְפִיחִין. וְהֵם
גְּדוּלִים שֶׁגִּדְּלוּ מֵעֲצָמָם בְּשָׂדֵה בּוֹר, אוֹ בְּשָׂדֵה שֶׁנַּחֲרָשָׁה כְּדִי
שֶׁתִּשָּׂאֵר לֹלֵא שְׂיִזְרְעוּ בָּהּ בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנָה, אוֹ בְּכֶרֶם אוֹ בְּשָׂדֵה
שֶׁזְרָעָהּ בְּמִין אֲחֵר, וְכֵן בָּמָה שֶׁגִּדְּל מֵעֲצָמוֹ בְּבֵית, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא
רְגִילִים לִגְדֹל בְּתוֹךְ בֵּית.^{צד}

^{צג} רמב"ם (פ"ד ה"ו), ואף שלכאורה מאחר וירק הולכים אחר לקיטה,
וממילא מה שנקלט בשמינית צריך להיות מותר, מ"מ אסרו את
הספיחין גם בשמינית, עי' בר"ש (פ"ו מ"ד), ובחזו"א (ס"ט ס"ק יג)
שהטעם שמא יקטפו ירקות ספיחין בשביעית ויטמינו אותם לצורך
מוצאי שביעית.

^{צד} רמב"ם (פ"ד ה"ד). שדה בור הוא מקום שלא רגילים לזרוע מחמת
שהקרקע קשה לזריעה או רחוקה מהישוב שלא כדאי לזרוע בהם. על
גידולים בשדה הפקר כתב החזו"א (ס"י סק"ו) ששדה הפקר לא בכלל
כיון שהיא טובה לזריעה ועומדת לזריעה. ובשם הגריש"א שגידולים

בְּנוֹסֶף לָזֶה אֵין אִסּוּר סְפִיחִין בִּירְקוֹת שְׁנֵכָרִי זָרַע בְּשָׂדֵהוּ
בְּשְׁמִיטָה כִּיּוֹן שְׁנֵכָרִי לֹא נִחָשֵׁב לְעוֹבֵר עֲבִירָה. וְכֵן אֵין
אִסּוּר סְפִיחִין בְּשָׂדֵה שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָא בְּעֵבֶר הִירְדֵן^צ.

סְחוּרָה בַּפְּרוֹת שְׁבִיעִית

כְּתוּב בַּתּוֹרָה 'וְהִיְתָה שִׁבְתַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ דָּרָשׁוּ חַז"ל
'לְאֹכְלָהּ וְלֹא לְסְחוּרָה'^צ. מִכָּאֵן שָׂאֵף עַל פִּי שְׁמַתָּר
לְקַצֹּר וְלִקְטוֹף פְּרוֹת שְׁבִיעִית לְעֲצָמוֹ כְּדִי לְאָכּוֹל, אִסּוּר לְאַסּוֹף
פְּרוֹת בְּשָׂדֵה עַל מְנַת לְמַכּוֹר לְאַחֲרִים, וְדַעַת רַב הַפּוֹסְקִים
שָׂאִסּוּר לְלַקֵּט עַל מְנַת לְמַכּוֹר אֶפְלוּ אִם מְלַקֵּט מֵעֵט. אוּלָם אִם

שְׁבִיעִית לֹא נִאֲסָרוּ שֶׁהִרִי לֹא רִגִּילִים לְגַדֵּל בָּהֶם. וְכֵן לְגַבִּי עֲצִיץ שְׁאִינוּ
נִקּוּב אֵין אִסּוּר סְפִיחִין.

^צ שְׁדֵה נִכְרִי בְרַמְב"ם (פ"ד ה"כ"ט), וְעֵבֶר הִירְדֵן שֵׁם (ה"כ"ו).

^צ הַמוֹכֵר עוֹבֵר בְּאִסּוּר סְחוּרָה, אוּלָם לְגַבִּי הַקּוֹנֶה נִחְלָקוּ הָאֲחֵרוֹנִים,
הַמִּקְנֶה (קִידוּשֵׁין נ:) כְּתִב שֶׁגַם הַקּוֹנֶה עוֹבֵר, וְהַנוֹב"ת (א"ה"ע ס' עו)
כְּתִב שֶׁרֶק הַמוֹכֵר עוֹבֵר בְּאִסּוּר סְחוּרָה, אוּלָם הוּא עוֹבֵר בְּאִסּוּר 'לִפְנֵי
עִיּוֹר'.

לְקַט פְּרוֹת לַעֲצָמוֹ לְאָכִילָה וְנוֹתֵר לוֹ מִהַפְּרוֹת, מִתֵּר לַמָּכּוֹר
אוֹתָם לְאַחֲרִים.^{טז}

לְפִי זֶה, מִתֵּר לַקָּטוֹף מַעֲט פְּרוֹת לַעֲצָמוֹ בֵּין מִהַשְׁדָּה שְׁלוֹ,
וּבֵין מִהַשְׁדָּה הַפֶּקֶר בְּכַמּוֹת שְׁאִין בָּהּ אִסּוּר קְצִירָה. וְאִם
נוֹתֵר, מִתֵּר לַמָּכּוֹר פְּרוֹת אֵלּוּ, וּלְאַחֵר שְׁמֵכֵר אֶת הַפְּרוֹת מִתֵּר
לַקָּטוֹף כַּמּוֹת נוֹסֶפֶת. וְהַלּוֹקֵט אֶת הַפְּרוֹת יָכוֹל לַמָּכּוֹר בַּעֲצָמוֹ
אוֹ עַל יְדֵי שְׁלוּחוֹ.^{טז}

^{טז} בגמ' עבודה זרה (סב:) בכורות (יב:) מבואר שאיסור סחורה הוא
מצות עשה, וכתב הרמב"ן (מצות עשה ג' שהוסיף על מנין הרמב"ם)
דהיינו לאו הבא מכלל עשה. דעת הר"ש (פ"ז מ"ג) ועוד ראשונים
שאסור ללקט פירות על מנת למכרם, ורק אם לקט לאכילה מותר
למכור את הנותר, וראה ברמב"ם (פ"ו הלכה א-ב). ודלא כדעת ר"י
בתוס' (ע"ז סב. ד"ה נמצא) שאסור ללקוט או למכור הרבה בזול כדי
למכור ביוקר. והחזו"א (סי' כו סדר השביעית אות ה, ו ד"ה ירקות)
כתב שגם לדעת הר"ש מותר לקנות על מנת למכור באותו מחיר.
^{טז} לקטוף כמות שאדם רגיל להביא לביתו לכמה ימים אינו בכלל
איסור קצירה, כדלעיל, וההיתר ללקוט כמות זו על דעת למכור היא
כדעת הרמב"ם ור"י שהוזכר לעיל, ודלא כדעת הר"ש והתוס' שאסור

את הפרות שמתר למכור צריך למכור בצורה שאינה נראת כסחרה. לכן, יש למכור באומד בלבד, ולא במשקל מספר או מדה. וכן, צריך לשנות את מקום המכירה הרגיל כל השנים, דהינו שיש למכור בבית או ברחוב, ולא בחנות או בשוק^{צט}.

לפרות שביעית יש קדשה לעולם, ואם מוכרים את הפרות יש קדשת שביעית גם לפרות וגם לכסף, והכסף נקרא 'דמי שביעית'. כדי לפדות את קדשת השביעית מהכסף, יש לקנות בה רק דברי מאכל או שתיה ולנהג במאכל קדשת שביעית^פ.

ללקוט אפילו מעט. ועי' בכס"מ שכתב שגם לדעת הרמב"ם מעט פירושו מזון ג' סעודות. ועי' בחזו"א (סי' כו סדר השביעית אות ב, ואות ו).

^{צט} רמב"ם (פ"ו ה"ג) לגבי אומד, והרמב"ם לא הזכיר שלא למכור בשוק, אלא הר"ש (פ"ז מ"ג).

^פ גמ' בסוכה (מ:) וברמב"ם (פ"ו הלכה ו-ז) והתחדש ששביעית אינה כמעשר שני שקדושת הפירות עוברת לדמים. והתמורה בין בכסף ובין

כְּאֵמֹר, תְּמוּרַת פְּרוֹת שְׁבִיעִית אוֹ דְּמֵי שְׁבִיעִית יֵשׁ לְקִנּוֹת רַק דְּבָרֵי מֵאֵכֶל, כְּדֵי שֶׁקֶדְשָׁת פְּרוֹת שְׁבִיעִית תִּחּוֹל עַל אוֹתָם דְּבָרֵי מֵאֵכֶל. עֶבֶר וּמִכַּר אֶת הַפְּרוֹת תְּמוּרַת כֶּסֶף, אוֹ שְׁלֵם חוֹב אוֹ שְׁלֵם לְפֹעֵל תְּמוּרַת עֲבוֹדָתוֹ וְכָל פִּיּוּצָא בְּזֶה, צָרִיךְ לְקַחַת דְּבָרֵי מֵאֵכֶל שְׁאִין בָּהֶם קֶדְשָׁת שְׁבִיעִית, שְׁשׂוּיִם כְּמוֹ הַפְּרוֹת שְׁמֵכֶר, וְלוֹמַר שֶׁהֵם בְּמָקוֹם הַדְּמֵי שְׁבִיעִית שֶׁקֶבֶל וְלֹאֲכַל מֵאֵכֶל זֶה בְּקֶדְשָׁת שְׁבִיעִית^א.

יֵשׁ שְׁנֵי אוֹפְנִיִּים שֶׁבָּהֶם לֹא יִחּוֹל עַל הַתְּמוּרָה קֶדְשָׁת שְׁבִיעִית. הָאֶחָד, שְׁמֵכֶר פְּרוֹת שְׁבִיעִית בְּהֶקְפָּה, דִּהְיִינוּ שֶׁהַתְּשֻׁלוֹם עֲבוֹר הַפְּרוֹת נִחְשָׁב לְחוֹב, וְהַקּוֹנֶה יִשְׁלֵם לְאַחֵר זְמַן, בְּאַפֶּן זֶה הַכֶּסֶף לֹא קָדוֹשׁ בְּקֶדְשָׁת שְׁבִיעִית^ב. הַדֶּרֶךְ הַשְּׁנִיָּה, לְמַכּוֹר

בשטרות מקבלת את קדושת שביעית, אולם המשלם בצ"ק לא מתקדש כיון שזו כמכירה בהקפה, ראה באול"צ (פ"ב ה"י, ופ"ג ה"א)
^א רמב"ם (פ"ו ה"י). וראה בפאת השלחן (פכ"ו ס"י) וברידב"ז (פ"ז ס"י). והחזו"א (סי"ג ס"ק יג) כתב שהחילול מטעם קנס לכן אין לחלל על שווה פרוטה אלא בשוויו.

^ב בגמ' עבודה זרה (סב:) ובתוס' (ד"ה יאות). והחזו"א (ס"י ס"ק יג) כתב שדווקא אם המוכר מאמין לקונה שישלם לו, אולם באינו מאמינו אין זה בגדר חוב והדמים נתפסים בקדושת שביעית. והוסיף שיש

פְּרוֹת שְׁבִיעִית בְּהִבְלָעָה, דִּהְיֵנוּ לְמַכּוֹר דָּבָר שְׁאִינוּ קְדוֹשׁ
בְּקִדְשָׁת שְׁבִיעִית בְּמַחִיר גְּבוּהַ יוֹתֵר מִמַּחִירוֹ הָאֲמִתִּי, וַיַּחֲד אֶתּוֹ
לְמַכּוֹר פְּרוֹת שְׁבִיעִית. לָכֵן בְּחָג הַסִּפּוֹת כְּשֶׁקּוֹנִים אֶתְרוּג
הַקְדוֹשׁ בְּקִדְשָׁת שְׁבִיעִית, מְשַׁלְּמִים עֲבוּר הַלּוּלָב סְכּוּם גָּדוֹל
יוֹתֵר וּמִבְּלִיעִים בְּתִשְׁלוּם עֲבוּר הַלּוּלָב אֶת דְּמֵי הָאֶתְרוּג^ק.

מֵאַחֵר וּמִצּוֹי בִּיְדֵי הַצִּבּוּר הִרְבֵּה דְּמֵי שְׁבִיעִית, מֵאֲלוֹ שְׁלֹא
שׁוֹמְרִים שְׁמִיטָה שְׁמוֹכְרִים פְּרוֹת שְׁבִיעִית תְּמוּנַת כֶּסֶף,
וְכֶסֶף זֶה קְדוֹשׁ בְּקִדְשָׁת שְׁבִיעִית, וְהוּא עוֹבֵר מִיד מִיְּד יוֹם,
טוֹב לַעֲשׂוֹת תְּנָאִי כָּל יוֹם, שְׁדִּמֵּי שְׁבִיעִית שִׁישׁ לוֹ יִהְיוּ מִחֻלָּלִים
עַל הַמֵּאֲכָלִים שְׁקוֹנִים שְׁאִין בָּהֶם קִדְשָׁת שְׁבִיעִית. כֵּן הַקְדָּשָׁה
תֵּעָבוּר מִדְּמֵי שְׁבִיעִית לְמֵאֲכָלִים אֵלּוּ, וּבִאֲפֵן זֶה אֶפְשָׁר לְחַלֵּל
סְכּוּם כֶּסֶף גָּדוֹל עַל שְׁוֵה פְּרוּטָה וְלֹא לְפִי הַשְׁוִי הָאֲמִתִּי^ק.

אומרים שכל זה אם הקונה משלם לאחר שהפירות נאכלו, אולם
למעשה גם לפני כן מועיל חוב זה.

^ק בגמ' סוכה (לט.). את ההבלעה צריך לעשות בדבר שרגילים למכור
כמו לולב, ולא בדבר שולי שלא מוכרים כמו האריזה של האתרוג.

^ק ראה במשפטי ארץ (פ"כ הערה 17) ובדרך אמונה (פ"ו ס"ק יט)
ובשו"ת אור לציון (פ"ג ה"ב), וע' בביאור הגר"א (יו"ד רצד סק"כ).

אוצר בית דין

כיון שאסור לבעל השדה לקצר את כל שדהו בדרך כל השנים, והוא אף צריך להפקיר את הפרות לטובת כלל הצבור, ומאידך אין באפשרות כל הצבור להגיע לשדות ולפרדסים ולקחת פרות, תקנו חז"ל שבית הדין שהוא שליח של כלל הצבור יטפל בפרות שביעית הנמצאים בשדות, ויאסוף את הפרות למחסן הנקרא 'אוצר בית דין'.

בית הדין ממנה שלוחים לטפל באסופי הפרות לטובת הצבור ובאריזתם וחלוקתם לקונים, ומתר גם לקחת כשליח את בעל השדה.

מאחר והפרות נשארים הפקר, מתר לשלוחי בית הדין לקצר לצורך הצבור פרגיל, להכין את הפרות בדרך כל השנים, כגון להחמיץ זיתים ומלפפונים, ולעשות זין. ואף מתר למכור את הפרות במדה ובמשקל. התשלום שהקונים משלמים לא קדוש בקדשת שביעית כיון שהתשלום הוא עבור הטרחת של הפועלים וההוצאות, ולא עבור פרות שביעית.

אִמָּנָם עַל הַפְּרוֹת עֲצָמָם נִשְׁאָרִים כָּל דִּינֵי קִדְּשַׁת שְׁבִיעִית,
וְאָסוּר לְסַחֵר בָּהֶם עֲצָמָם, וַיֵּשׁ לְנֶהֱג בַּשְּׁאֲרִיּוֹת כְּדִין
קִדְּשַׁת שְׁבִיעִית וְהַצְבוּר צָרִיךְ לְבַעַר אֶת הַפְּרוֹת בְּזִמָּן הַבְּעוּר^{ק"ה}.

אֲכִילַת פְּרוֹת שְׁבִיעִית

כְּתוּב בַּתּוֹרָה 'וְהִיתָה שִׁבְתְּ הָאָרֶץ לָכֶם לְאֲכָלָהּ' דִּרְשׁוּ חז"ל
'לְאֲכָלָהּ וְלֹא לְהַפְסֵד'. דִּהְיֵנוּ שֶׁמֶתֵּר לְאָכּוֹל פְּרוֹת
שְׁבִיעִית, אֲלָא שְׁאָסוּר לְהַבִּיא אוֹתָם לַיָּד קִלְקוּל וְהַפְסֵד. פְּרָטִי
הִלְכָה זֶה יִבְאָרוּ בַּפֶּקֶד זֶה^{ק"י}.

אֲכִילַת פְּרוֹת שְׁבִיעִית: אֵין חוֹבָה לְאָכּוֹל פְּרוֹת שְׁבִיעִית, וְדַעַת
רוֹב הַפּוֹסְקִים שָׁגַם אֵין מִצְוָה לְאָכּוֹל פְּרוֹת שְׁבִיעִית,
אוּלָם צָרִיךְ לְנֶהֱג בָּהֶם כָּל דִּינֵי קִדְּשַׁת שְׁבִיעִית^{ק"י}.

^{ק"ה} המקור לאוצר בית דין הוא בתוספתא (שביעית פ"ח א-ב) והובאה
בראשונים, מהם הר"ש (פ"ט מ"ח) וברמב"ן (ויקרא כה, ז). והרמב"ם
לא הביא כלל את דברי התוספתא, ולכן הרמב"ם הזכיר בדין ביעור רק
ביעור הפירות מהעולם, ולא הזכיר להפקיר את הפירות.
^{ק"י} מסכת פסחים (נב:) וברמב"ם (פ"ה הי"ז).

פרות שביעית נאכלים כל מין בדרך הרגילה בלבד, כיון ששנוי מהדרך הרגילה נחשב להפסד הפרי. לכן, פרות שרגילים לאכול חיים ולא מבשלים כמו אבוקדו, אסור לבשל אותם, וכן להפך, פרות שרגילים לאכול מבשלים ולא חיים כמו סלק, אסור לאכול אותם חיים. דבר שרגילים לאכול בין חי ובין מבשל, מתיר לאכול בכל דרך שרוצים. ואם עבר ושנה, המאכל עדין בקדשתו כל עוד הוא ראוי לאכילה^{קי}.

^{קי} הרמב"ם לא מנה מצוה זו, וכן דעת הרבה פוסקים, והרמב"ן (בהוספות על הרמב"ם מצוה ג) כותב שיש בזה מצוה שנאמר 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה', והמפרשים נחלקו אם זו מצוה חיובית אות קיומית, ראה בתורת הארץ (פ"ח ס"ק כו). וראה בדרך אמונה (פ"ה ה"א בביאורו"ל).

^{קי} רמב"ם (פ"ה הל' ג-ד). ובספר משפטי ארץ (פכ"ב ס"ב) כתבו בשם הגריש"א שבישול כולל גם אפיה וצליה אם הם טובים וטעמים לאכילה, כיון שחז"ל חילקו בין חי למבושל, ולא חילקו בסוגי הבישול. אמנם דבר שרגילים לאכול כבוש, אין לאכול מבושל ולא אומרים כבוש כמבושל לקולא. עוד כתבו שדרך אכילה רגילה היא הדרך הרגילה אצל הרבה אנשים, ואפילו שאינם רוב הצבור, ובלבד שיהיו רגילים לאכול כך לעיתים קרובות.

מִתֵּר לְבַשֵּׁל יֵין שֶׁל שְׁבִיעִית אִם טַעְמוֹ שֶׁל הַיֵּין מִשְׁתַּבֵּחַ,
אוֹלָם אֵין לְבַשֵּׁל אֶת הַיֵּין רַק כְּדֵי לְהַצִּילוֹ מֵאֲסוּר יֵין
נֶסֶךְ.^{קט}

מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּפִרוֹת שֶׁל שְׁבִיעִית בְּדֶרֶךְ הַרְגִּילָה כְּגוֹן לָשִׂים
תְּבֻלִּינִים שֶׁל שְׁבִיעִית בַּמֶּאֱכָל, וְאֶפְלוּ כְּאֵלוּ שְׂרָאוּיִים
לְאֲכִילָה בִּפְנֵי עֶצְמָם, כְּמוֹ בָצֵל. וְכֵן מִתֵּר לְהוֹסִיף מִיַּן תְּפוּזִים
שֶׁל שְׁבִיעִית לְתוֹךְ עוֹגָה, וְאִף שְׁטַעְמוֹ שֶׁל הַמִּיץ לֹא נִכָּר
בְּעוֹגָה. וְכֵן מִתֵּר לְטַגֵּן מֵאֲכָלִים שְׁטַעֲיִמִּים בְּטַגּוֹן, בְּשֶׁמֶן שֶׁל
שְׁבִיעִית אִף שֶׁהַשֶּׁמֶן הַנּוֹתֵר אֵינוֹ רָאוּי יוֹתֵר לְאֲכִילָה.^{קי}

סְחִיטָה וְרִיסוּק: מִתֵּר לְסַחוֹט עֲנָבִים לְיֵין וְזִיתִים לְשֶׁמֶן, וְכֵן
מִתֵּר לְסַחוֹט פִּרוֹת שֶׁדִּרְכָם בְּכֶךְ כְּמוֹ לִימוֹנִים

^{קט} בית הרידב"ז (ס"ה ס"ו) כתב שמותר לבשל יין, ופשוט שאם יין
מבושל לא טעים והמטרה להצילו מיין נסך שאסור.

^{קי} הרמב"ם (הלכות תרומות פ"א ה"ג) כתב כן לגבי תרומה, והפאת
שלחן (סכ"ד ס"ה) למד מזה לגבי שביעית.

מַעֲנֶה   הַלְכוֹת שְׁמִיטָה   פִּי'   עא

וּתְפוּזִים, אֶלֶּא שְׁבָאֵלוּ יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁצָרִיךְ שְׂיִהְיֶה בָּהֶם מַעַט
מִבֶּשֶׁר הַפָּרִי. וְאָסוּר לְסַחֹט פְּרוֹת שְׁאִין הַדֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן קי"א.

מִתֵּר לְרֶסֶק פְּרוֹת שְׂרָגִילִים בְּכָךְ כִּיּוֹן שֶׁהֵם נִשְׁאָרִים אוֹכְלִי,
אוֹלָם אָסוּר לְרֶסֶק פְּרוֹת שְׁאִין הַדֶּרֶךְ לְרֶסֶק אוֹתָם, אֶלֶּא
אִם כֵּן מְרַסְקִים מַעַט בְּאֶפֶן שְׁצוּרַת הַפָּרִי כִּימֶת. וְכֵן מִתֵּר לְרֶסֶק
פְּרוֹת לְתִינוּקוֹת, אִף שְׁאִין דֶּרֶךְ לְרֶסֶק פְּרוֹת אֵלּוּ לְמִבּוֹגְרִים קי"ב.

קָלוּף פְּרוֹת: מִתֵּר לְקַלֵּף פְּרוֹת שְׁדַרְכָּם בְּכָךְ כִּמּוֹ תְּפוּחֵי עֵץ
וְגִזְרֵי, אוֹלָם יֵשׁ לְהַזְהִיר שֶׁלֹּא לְקַלֵּף יוֹתֵר מִדִּי כְּדִי לֹא
לְהַפְסִיד אֶת הַפָּרִי, וְאָסוּר לְקַלֵּף פְּרוֹת שְׁאִין הַדֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן
כִּמּוֹ מִשְׁמַשׁ וְעִגְבָּנִיָּה, אֶלֶּא אִם כֵּן צָרִיכִים לְקַלֵּף לְצָרֶךְ תִּינוּקוֹת
שְׂרָגִילִים לֵאכּוֹל אֶת הַפָּרִי לֹלֵא הַקֶּלֶפָּה. כִּמּוֹ כֵּן, מִתֵּר לְהוֹרִיד

קי"א מִסַּכַּת תְּרוּמוֹת (פִּי"א מ"ג) וְעִי"ש בַּמִּפְרָשִׁי הַמִּשְׁנָה וּבַפֶּאֶת הַשְּׁלַח
(סכ"ד סק"ג). וְאִכְמ"ל, וּבִשְׁוֹת אוֹל"צ (פ"ב ה"ב) אִסֵּר לְסַחֹט פִּירוֹת
מִלְּבַד זִיתִּים וְעֹנְבִים עִי"ש בַּטַּעֲמוֹ.

קי"ב כַּדִּין תְּרוּמָה עִי' בַּרְמב"ם (תְּרוּמוֹת פִּי"א ה"ב) וְרָאָה גַּם בַּמִּנַּחַת
שְׁלֵמָה (סִי' מו'). וְגַם הָאוֹסְרִים לְסַחֹט פִּירוֹת מִלְּבַד זִיתִּים וְעֹנְבִים
מִתִּירִים לְרֶסֶק כִּיוֹן שֶׁהַפָּרִי קִיִּים, וְנִידוֹן זֶה נוֹגֵעַ גַּם לַעֲנִין הַלְכוֹת בִּרְכוֹת
וְאִכְמ"ל.

עב מענה הלכות שמיטה פיו

חתיכה עבה עם הקלפה כף שהיא עדין ראוייה לאכילה, וגם מתר להסיר חלקים נגועים שיש בפרי^{ק"ג}.

הפסד פרות שביעית

קלקול פרות שביעית: אסור לקלקל את הפרות הקדושים בקדשת שביעית ואפלו לא מעט, שנאמר 'לאכלה ולא להפסד'^{ק"ד}.

להלכה זו יש דוגמאות רבות, ומהם שאסור לערב בפרות שביעית דבר מר שמקלקל את טעמם, וכל שכן שלא לשם בהם דבר שמקלקל את טעמם ואפלו מעט. ואפלו אם על ידי כף הם יהיו ראויים להדלקה או לסיכה, כיון שפך הם יורדים ממעלתם לאכילה^{קטו}.

^{ק"ג} כהלכות תרומה, ע"י בחזו"א (סי"ד סק"י).

^{ק"ד} האיסור להפסיד אפילו מעט הוא מדין חצי שיעור, כמבואר במהרי"ט (חלה סק"ב ד"ה והנה) ובמנחת חינוך (מצוה שכט) וברידב"ז (פ"ה סק"ה).

^{קטו} רמב"ם (תרומות פ"א ה"ג, מעשר שני פ"ב מ"א).

אָסוּר לְקַלְקֵל פְּרוֹת שְׁבִיעִית אֲפֹלוּ שָׁעַל יְדֵי זֶה מִתְקֵן מֵאֲכָל
אֲחֵר, כְּגוֹן לְמִשַּׁח מִחֶבֶת בְּשֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית כֶּאֱשֶׁר כָּל
הַמִּטָּה הִיא שֶׁהֵמָּאֲכָל לֹא יִדְבֵק בַּמִּחֶבֶת^{קטז}.

נִחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים אִם מִתָּר לְקַלְקֵל פְּרוֹת שְׁבִיעִית עַל יְדֵי
גֵרָמָא. מִטַּעַם זֶה, יֵשׁ אוֹמְרִים שָׁאִין לְשִׁים פְּרוֹת
שְׁבִיעִית בְּשֶׁמֶשׁ כְּדֵי שִׁיתְקַלְקְלוּ, וְכֵן אֵין לְשִׁים פְּרוֹת שְׁבִיעִית
בְּמָקוֹם שָׁאִין שֶׁמֶשׁ אֵלֹא שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לְהַגִּיעַ^{קיז}.

מִתָּר לַחֲתוֹף פָּרִי כְּדֵי לֶאֱכֹל רַק אֶת חֻלְקוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁפֶּה
חֻצִּיו הַשְּׁנִי יתְקַלְקֵל, כִּיּוֹן שֶׁזֶּה הִיא דֶּרֶךְ אֲכִילָהּ. וְכֵן מִתָּר
לָתֵת לִילָד קֶטֶן פָּרִי אִם נִרְאָה שֶׁהוּא יֵאָכֵל אֶת רוֹב הַפָּרִי אֵף
שֶׁחֵלֶק מִהַפָּרִי יִלֵּךְ לְאִבּוֹד, וְאִם הוּא מְקַלְקֵל אֶת הַפָּרִי, יֵשׁ
לְקַחְתּוֹ מִמֶּנּוּ^{קיח}.

^{קטז} רמב"ם (תרומות פ"א ה"ד) ועי' בפאת השלחן (סי' כד ס"ו),
והדוגמאות רבות.

^{קיז} הפוסקים נחלקו אם מותר להפסיד על ידי גרמא, המהרי"ט (ח"א
סי' פג) הרידב"ז (ס"ה סק"א) התירו, והמקדוש דוד (סי' נט סק"ה)
אסרו, והמשמרת הבית על הרידב"ז כתב שגם הרמב"ם אוסר. וראה
בחזו"א (סי"ד סק"י).

אָסוּר לֶאֱכֹל פְּרוֹת שְׁבִיעִית בְּדֶרֶךְ לֹא רְאוּיָה, לִכֵּן אָסוּר לֶאֱכֹל פְּרוֹת שְׁבִיעִית אֲכִילָה גִּסָּה^{ק"ט}.

אָסוּר לְהֶאֱכִיל לְבִהְמָה פְּרוֹת שְׁבִיעִית הָרְאוּיִים לָאָדָם, וְאִם אֵינָם רְאוּיִים לָאָדָם וְעַדִּין רְאוּיִים לְבִהְמָה, הַפְּרוֹת עֲדִין בְּקִדְשָׁתָם. אָמֵנָּה, אָסוּר לְקַלְקֵל פְּרוֹת הָרְאוּיִים לָאָדָם כְּדִי שִׁיְהִיו רְאוּיִים לְבִהְמָה.

שְׁאֲרִיּוֹת מְזוּן: מֵאֲחֵר וְאָסוּר לְהַפְסִיד פְּרוֹת שְׁבִיעִית אֵין לְשִׁים בְּפֶח הָאֲשָׁפָה שְׁאֲרִיּוֹת מְזוּן שְׁעַדִּין יֵשׁ בָּהֶם קִדְשַׁת שְׁבִיעִית. דִּהְיִנּוּ שְׁאֲרִיּוֹת הָרְאוּיֹת לֶאֱכִילַת אָדָם וְאֶפְלוּ עַל יְדֵי הַדָּחֵק. קִלְפוֹת, אוֹ גִּרְעִינִים שְׁדָּבּוּק בָּהֶם מִבֶּשֶׁר הַפָּרִי הָרְאוּי לֶאֱכִילָה וְגַם רְגִילִים לֶאֱכֹל אוֹ לְמִצּוֹץ שְׁאֲרִית זֶה. שְׁאֲרִיּוֹת הָרְאוּיֹת לְבִהְמָה בְּמָקוֹם שְׁנוֹהֲגִים לִתֵּת שְׁאֲרִיּוֹת אֵלוֹ לְבִהְמוֹת. יִרְקוֹת וְתַבְלִינִים הַמֵּי־עֲדִים לִתֵּת טַעַם שְׁעַדִּין רְאוּיִים לְשִׁמוּשׁ. צִמְחֵי בֶשֶׂם שִׁישׁ לָהֶם עַדִּין מְעַט רֵיחַ. מָרָק שֶׁבִּשְׁלוּ

^{ק"ח} הגריש"א וטעמו שמותר לאכול חצי פרי, ומה שהחצי השני מתקלקל הוא גרמא הבא על ידי אכילה שאין בו איסור.
^{ק"ט} תורת הארץ (פ"ח אות מו-מו) על פי הרמב"ם (תרומות פ"י ה"ח).

מַעֲנֶה   הַלְכוֹת שְׁמִיטָה   פִּי   עה

בו יִרְקוֹת שֶׁל שְׁבִיעִית בְּאֶשֶׁר הַמֶּרֶק עֲדִין רְאוּי לֶאֱכִילָהּ. וְכֵן, שֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁטִּגְנוּ בוֹ מֵאֶכָּל וְרְאוּי לְהַדְלִיקָהּ^{קב}.

שְׁאֲרִיּוֹת שְׁאִינָם רְאוּיּוֹת לֶאֱכִילָהּ כָּלֵל אֵין בָּהֶם קִדְשֵׁת שְׁבִיעִית, וּמִתֵּר לְזָרוֹק אוֹתָם לִפְח הָאֶשְׁפָּה כָּרְגִיל. וּבִכְלָל זֶה, פְּרוֹת וִירְקוֹת שֶׁהִחֲלוּ לְהִרְקֹב וְאִינָם רְאוּיִים לֶאֱכִילָהּ אָדָם וְגַם לֹא נוֹהֲגִים לְתֵת אוֹתָם לְבִהֶמָּה. קְלִיפּוֹת וְגִרְעִינִים שְׁאִינָם רְאוּיּוֹת לֶאֱכִילָהּ אָדָם וּבִהֶמָּה אוֹ שְׁלֹא נוֹהֲגִים לְתֵת אוֹתָם לְבִהֲמוֹת, אוֹ שֶׁנִּשְׁאָר בָּהֶם מֵעֵט מְאֹד מִהַפְּרִי כֵן שְׁלֹא רְגִילִים לֶאֱכֹל אוֹ לְמַצוֹץ שְׁאֲרִית זוֹ^{קכא}.

סִירִים וְצִלְחוֹת שֶׁנִּשְׁאָר בָּהֶם שְׁאֲרִית מֵעֵט בְּכַמוֹת כְּזוֹ שֶׁרְגִילִים לְזָרוֹק לִפְח אוֹ לְכִיּוֹר, אֵין בָּהֶם קִדְשֵׁת שְׁבִיעִית

^{קב} חזו"א (סי"ד סק"י) ודינים אלו נלמדים מתרומה טהורה.

^{קכא} חזו"א (ס"ט ס"ק יז, סי"ד סק"י), ובספר משנת יוסף (ח"ג עמ' קיא) הובא מכתב מהגר"ש וואזנר שהם המאכל ראוי לבהמה יש להחמיר שלא לזרוק אפילו אם לא נותנים לבהמות, אלא יש להמתין עד שלא יהיו ראויים גם לבהמה, וראה מש"כ הדרך אמונה (פ"ה ס"ק יג).

ומתן לשטוף את הכלים בפ"ור, או לזרוק את השארית לפח האשפה^{קכ}.

פח שמ"ט: יש אומרים שמתן לש"ם את השאריות שיש בהם קדשת שביעית בשקית בפני עצמה וכן להניח בפח האשפה הרגיל, כמו שעושים בכל השנים עם תרומה גדולה ותרומת מעשר. ויש אומרים שאין לעשות כן, אלא יש לש"ם כל יום את השאריות בשקית בפני עצמה, ולשמור את השאריות בשקיות אלו עד שירקבו, ורק אחר כך להניחם בפח האשפה הרגיל, פח זה נקרא 'פח שמ"ט'^{קכ}.

^{קכ} כ"כ הפוסקים על פי המשנה בתרומות (פי"א מ"ה) לגבי גרעינים. ובדרך אמונה (פ"ה ס"ק יג) כתב שכיון שכיום הרבה אנשים לא חסים על ממונם, אין להתחשב אלא באלו שחסים על ממונם.

^{קכ} המקור לזה מהירושלמי (שביעית פ"ח ה"ב) אין סכין בשמן של שביעית במרחץ, והטעם בפני משה משום בזיון (ודלא כערוה"ש פכ"ד סי"ד שכתב שאין איסור בזיון בפירות שביעית) ולכן אסור לש"ם את השאריות באשפה, אולם אם שמים בשקית ובאשפה מותר כמו שמותר לעשות עם תרומה גדולה ותרומת מעשר. אולם יש אוסרים שאין זה רק בזיון אלא גם הפסד פירות שביעית כיון כך

השמוש בפרות שביעית

כתוב בתורה 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה' דרשו חכמים 'לכם – לכל צרכיכם'. דהינו שקדשת שביעית יש בכל מה שהוא צרך האדם והבהמה. מכאן אמרו חכמים את הפלל, כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים יש לו קדשת שביעית. לפי זה יש קדשת שביעית בכל מה שהוא מאכל אדם או בהמה, ובכלל זה כמו פרות, ירקות, תבואה, קטניות ותבלינים. ואף בפרחים ומינים העומדים לריח בלבד^{קכד}.

השאריות נפסדות יותר מהר, וגם שמפנים את האשפה כל התכולה הולכת לאיבוד אף שיש עוד שאריות שראויות לאכילה. ראה בשו"ת אול"צ (ח"ב ה"ג) ובדרך אמונה, ובספר משפטי ארץ (פכ"ג ה"א).
^{קכד} ראה במשנה בשביעית (פ"ז מ"א) את הכלל, ולגבי תבלינים בתוספתא (פ"ו ד), ודברים העומדים לריח בירושלמי (פ"ז ה"א) הסתפק בזה והחזו"א (סי"ד סק"ט) כתב שיש לנהוג גם בפרחים ובשמים לריח קדושת שביעית משום הספק של הירושלמי, ואף ששביעית דרבנן וספיקא לקולא, כן אין כלל זה כיון שהספק היה גם כששביעית היתה מהתורה. וראה בשו"ת אור לציון (פ"ב הי"ב) שיש

בְּשָׂאָר גְּדוּלֵי הַקֶּרֶקַע שֶׁהִנָּאָתָם וּבַעוֹרָם לֹא שָׁוָה, אֵין קִדְשָׁת שְׁבִיעִית. לָכֵן אֵין קִדְשָׁת שְׁבִיעִית בְּעֵצִים הָעוֹמְדִים לְהַסָּקָה, בְּנִיָּה אוֹ יִצּוֹר רְהִיטִים. וְכֵן אֵין קִדְשָׁת שְׁבִיעִית בַּפְּרָחִים שְׁעוֹמְדִים לְנוֹי וְלֹא לְרִיחַ. כִּמוֹ כֵּן, נוֹהֲגִים שָׂאִין קִדְשָׁת שְׁבִיעִית בְּלוּלָב כִּיּוֹן שֶׁהוּא עֵץ בְּלִבְדּוֹ, וְכֵן לֹא בַּהֲדָסִים הַמֵּי־עֵדִים לְמַצּוֹת אַרְבַּעַת הַמִּינִים^{קכ}.

לְמַדּוֹ חֲזו"ל מִהַפְּסוּק 'וְהִיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָה' לָכֶם — לְכָל צִרְכֵיכֶם, דִּהְיִנוּ שְׁפָרוֹת שְׁבִיעִית לֹא נִתְּנוּ רַק לְאֹכִילָה אֲלֹא גַם לְצִרְכִּים אֲחֵרִים. אֲלֹא שֶׁמֶאֱחָר וְהַתּוֹרָה כְּתוּבָה אֵת הַצִּרְכִּים הָאֲחֵרִים עִם הָאֹכִילָה, לְמַדּוֹ חֲזו"ל שֶׁהַצִּרְכִּים הַמִּתְרִים הֵם כִּמוֹ אֹכִילָה, דִּהְיִנוּ שֶׁכִּמוֹ שֶׁבְּאֹכִילָה הַהִנָּאָה

לְנוֹהֵג קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית בַּדְּבַר הָעוֹמֵד לְרִיחַ, אֵף שֶׁאֵין בָּהֶם אִיסוּר סְפִיחִין.

^{קכ} בַּגְמ' (סוּכָה מ.) מְבֹאָר שִׁישׁ קְדוֹ"שׁ בְּלוּלִים כִּיּוֹן שְׁעוֹמְדִים לְכַבֵּד אֵת הַבֵּית. אִמְנֵם כִּיּוֹם לֹא מִשְׁתַּמְשִׁים בָּהֶם לִכְךָ, אֲלֹא רַק לְמַצּוֹה. עִי' בַּמִּנְחָת שֶׁלְמָה (ח"א ס' נָא אוֹת כָּג) שֶׁבֵּט הַלּוֹי (ח"א ס' קפ"א). וְעוֹד בַּמִּנְחָת שֶׁלְמָה שֵׁם, שֶׁאֵין קְדוֹ"שׁ בַּהֲדָסִים לְמַצּוֹה כִּיּוֹן שְׁנוּטְעִים אוֹתָם לְמַצּוֹה וְאֵין הֵם בַּגְדֵר 'לְאֹכְלָה' אוֹ בַּגְדֵר 'לָכֶם'.

מַעֲנֶה הַלְכוֹת שְׁמִיטָה פִּי עט

מִהֶפְרִי וְהַבְעוֹר בְּאוֹתוֹ זְמַן, כֶּךָ מִתְרִים הַצָּרִיכִים שֶׁהֶאֱכִילָה וְהִהֲנִיָּא בְּאוֹתוֹ רָגַע. וְעַל פִּי זֶה אָמְרוּ חז"ל שֶׁמִּתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּפִרוֹת שְׁבִיעִית לְסִיכָה, לְהַדְלִקַת הַנֵּר וּלְצִבְיָעָה, אוֹלָם אֵין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְכַבִּיסָה אוֹ לְרִפּוּאָה^{קכ}. וְכֵמוּ בְּאֲכִילָה, הַהֲתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְדָבָרִים אֵלּוּ הוּא בְּדֶרֶךְ הַרְגִּילָה כָּל הַשָּׁנִים.

בְּדָבָרִים שֶׁאֵין הִנָּאָתָם שְׁוֵה בְּכָל אֵין קִדְשָׁת שְׁבִיעִית, לִכֵּן אֵין קִדְשָׁת שְׁבִיעִית בְּצִמְחֵי מִרְפָּא הַמֵּי־עֲדִים לְחוֹלִים^{קכ}.

^{קכ} מְבוֹאֵר בַּהַמְשָׁךְ הַמְּשֻׁנָּה שְׁמִינִי צִבְעֵי יֵשׁ לֵהֶם שְׁבִיעִית. וּבב"ק (קא:): בַּרש"י ד"ה יֵצְאוּ וּבִתּוֹס' ד"ה שֶׁהִנָּאָתָן, מְבוֹאֵר שֶׁלֹּא דוּקָא לְצִבְיָעַת גּוֹף הָאָדָם, אֲלֵא גַם לְצִבְיָעַת בְּגָדָיו. וּבַגְמ' סוּכָה (מ). וּבַרש"י ד"ה שֶׁהִנָּאָתוֹ מְבוֹאֵר שֶׁגַם בְּמָה שְׁמִיּוּעַד לְהַדְלִיקָה לְמֵאוֹר יֵשׁ קְדוּשָׁת שְׁבִיעִית כִּיּוֹן שֶׁהִנָּאָתוֹ וּבִיעוּרוֹ שׁוֹה. וְכֵן בַּדְּבָר הַעוֹמֵד לְכַבִּיסָה מְבוֹאֵר בַּרמב"ם (פ"ה ה"י) שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קְדוּשָׁת שְׁבִיעִית כִּיּוֹן שֶׁהִנָּאָתוֹ וּבִיעוּרוֹ שׁוֹה, רֹאֵה מִש"כ ע"ז הַפֶּאֶת הַשְּׁלַחַן (סכ"ד ס"ק מָה) וְהַחֲזוּ"א (סי"ג סק"ו) לִיֵּשֶׁב מָה שֶׁקֵּשָׁה ע"ז מִהַגְמ'. וְע"ע בַּרמב"ם לְגַבִּי דְּבָרִים הַעוֹמְדִים לְרַחֲצִיָּה, וּבַפְּרָשִׁי הַרְמַב"ם.

^{קכ} כִּיּוֹן שֶׁהַשִּׁמּוּשׁ בָּהֶם מִיּוּעַד רַק לְחוֹלִים. אוֹלָם בְּצִמְחִים הַמְּשֻׁמָּשִׁים בְּרִיאִים לְחִיּוּק הַבְּרִיאוֹת יֵשׁ קְדוּשָׁת שְׁבִיעִית, כִּיּוֹן שֶׁבְּמָה שֶׁהָאָדָם אוֹכֵל לֹא צָרִיךְ שׁוֹה לְכָל נֶפֶשׁ.

והפוסקים נחלקו אם יש קדשת שביעית בעלי טבא לעשון סיגירות^{קכ}. ועל פי כללים אלו יבארו ההלכות הבאות.

הדלקת הנר: מתר להשתמש בשמן של שביעית למאור כגון הדלקת נרות שבת פיון שהנאת המאור היא ביחד עם כלוי השמן. ויש אומרים שאין להדליק בהם נרות שאין בהם שמוש לאור כמו נרות חנכה או נרות נשמה^{קכט}.

הבדלה: אף שמתר לעשות הבדלה ולשתות יין של שביעית בליל הסדר, יש אומרים שאין לשפוך מהיין משום הפסד היין של שביעית ויש מתירים^{קל}.

^{קכ} הדבר תלוי באם העישון שווה לכל נפש, והוא נוגע לענין עישון ביום טוב, ואכמ"ל.

^{קכט} רמב"ם (פ"ה ה"א) והוסיף (בהל' ח) שאסור לשפוך את השמן למדורה, עי' בפאה"ש (פכ"ד ס"ק לח). ובספר תורת הארץ (פ"ח סמ"ז) כתב שאסור להדליק נר נשמה וכן נר חנוכה, והאור לציון (פ"ב ה"ז) התיר שגם זה נחשב להנאה וגם זו דרכו.

^{קל} ספר השמיטה (פ"ז ס"ג בהערה) ובאור לציון (פ"ב ה"ו) התיר כיון שזו הדרך כל השנה וכמו בהלכות תרומה.

מַעֲנֶה הַלְכוֹת שְׁמִיטָה פִּיּו פא

צְבִיעָה: מִתָּר לַעֲשׂוֹת צָבַע מִהֲדָבָרִים הַקְדוּשִׁים בַּקֶּדֶשׁ
שְׁבִיעִית כִּיּוֹן שֶׁהֵנָּא מִהֲדָבָר הַצָּבוֹעַ בָּאָה בִּיחֻד
עִם כָּלִי הַצָּבַע.

רְפוּאָה וְסִיכָה: אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּפְּרוֹת שְׁבִיעִית לְרְפוּאָה,
כְּגוֹן, לְשַׁכֵּךְ כְּאֵבִים עַל יְדֵי אֶלְכוּהוּל, וְכָל שֶׁכֵּן שְׁאָסוּר
לְהַכִּין תְּרוּפוֹת מִפְּרוֹת שְׁבִיעִית. אֲמָנָם מִתָּר לַשְׁתוֹת כֹּהֵל כְּמוֹ
קוֹנִיָּאק אִף שֶׁהַכֹּנָה גַּם לְשַׁכֵּךְ אֶת הַכְּאֵבִים קלא.

מִתָּר לְסוּף בַּפְּרוֹת שְׁבִיעִית הַמֵּי־עֲדִים לְכֹךְ כְּשֶׁהַכֹּנָה לְהֵנָּא,
אוּלָם אָסוּר לְסוּף בְּאֵלוֹ שְׁאִינָם מֵי־עֲדִים לְכֹךְ כִּיּוֹן שֶׁזֶּה
שְׁנוֹי מִהֲדָרָךְ הָרְגִילָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁפִיּוֹם שְׁלֹא רְגִילִים לְסוּף
לְהֵנָּא אֵלֹא לְרְפוּאָה, אָסוּר לְסוּף גַּם בְּשֶׁמֶן. כָּל זֶה לְהֵנָּא
הַגּוֹף, אוּלָם אָסוּר לְסוּף כָּלִים וְרֵהִיטִים בְּשֶׁמֶן שֶׁל שְׁבִיעִית קלב.

קלא רמב"ם (פ"ה הל' י - יא) ובתוספתא (פ"ו ב) כתוב החושש בשיניו
לא יגמע בהן את החומץ ויהא פולט, אבל מגמע וכולע, ועי' בפאה"ש
(סכ"ד ס"ג)

כְּבִיסָה: אֲסוּר לַעֲשׂוֹת חוֹמְרֵי כְּבִיסָה מִפְּרוֹת שְׁבִיעִית, וְכֵן אֵין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּלִימוֹן שֶׁל שְׁבִיעִית לְהוֹרִיד כְּתָמִים מִבְּגָדִים קלג.

שְׁמוּשִׁים נוֹסְפִים: מִתֵּר לַעֲשׂוֹת בְּפָרוֹת שְׁבִיעִית שְׁמוּשׁ שֶׁלֹּא גוֹרֵם לְקַלְקוֹל הַפָּרִי, כְּמוֹ לְתַלּוֹת פָּרוֹת שְׁבִיעִית בִּפְסָה אִם הֵם לֹא יִתְקַלְקְלוּ שָׁם מִחֲמַת הַשָּׁמֶשׁ. וְכֵן מִתֵּר לַעֲשׂוֹת דְּבָר שֶׁהַקַּלְקוֹל מִמֶּילָא כְּמוֹ לְטוֹל אֶתְרוֹג שֶׁל שְׁבִיעִית אֶף עַל פִּי שֶׁעַל יְדֵי מִשְׁמוּשׁ הַיָּדִים קִלְפַת הַפָּרִי מִתְקַלְקֶלֶת וְאֵינָה רְאוּיָה לְאַכִּילָה קלד.

אֲסוּר לְזָרוֹעַ זָרְעִים שֶׁל שְׁבִיעִית כָּל עוֹד הֵם רְאוּיִים לְמַאֲכָל אָדָם אוֹ בְּהֶמָּה. אִם שָׁמוּ עָלֵיהֶם חוֹמֶר רָעִיל, מִתֵּר לְזָרוֹעַ אוֹתָם, אוּלָם אֲסוּר לָשִׂים חוֹמֶר זֶה מִשּׁוּם הַפְּסֵד פְּרוֹת שְׁבִיעִית קלה.

קלב במשנה שביעית (פ"ח מ"ב) והטעם שהנאתו וביעורו שווה, וראה ברמב"ם (פ"ה ה"ו) וכיום שלא רגילים לסוך בשמן להנאה מדברי הגריש"א.

קלג רמב"ם (פ"ה ה"י).

קלד שו"ת להורות נתן (ח"ג סל"ו). ושו"ת רידב"ז (ס"ה סק"א).

קלה חזו"א (ס"ט סק"ד).

בַּעוֹר פְּרוֹת שְׁבִיעִית

כָּתוּב בַּתּוֹרָה 'וּלְבַהֲמַתָּךְ וּלְחִמָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכוֹל' דִּרְשׁוּ חז"ל שֶׁפֶּאֶשׁ פְּרוֹת הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית כָּלִים מִהַשָּׂדֶה וְאֵין פְּרוֹת הַפֶּקֶר לְחִמָּה שְׁפִשְׂדָּה, גַּם הָאָדָם צָרִיךְ לְבַעַר אֶת הַפְּרוֹת מִהַבֵּית קל"ו. בְּפֶרֶק זֶה נֶעְסוּק בַּפְּרוֹת הַטְּעוֹנִים בַּעוֹר, זְמַן הַבַּעוֹר וְצוּרַת הַבַּעוֹר.

הַפְּרוֹת הַחֲיִיבִים בַּבַּעוֹר: חוֹבַת בַּעוֹר נֶאֱמָרָה רַק בְּדָבָרִים הַקְּדוּשִׁים בְּקִדְשָׁת שְׁבִיעִית, בֵּין בְּמֵאֶכֶל אָדָם אוֹ בְּהֶמָּה אוֹ דְּבָרִים הָרְאוּיִים לְצִבְיָעָה, וּבְכֻלָּל זֶה פְּרוֹת, מֵיִצִּים הַנִּמְצָאִים בַּבֵּית, וְכֵן קְלִיפוֹת וְגִרְעִינִים וּמִינֵי תְּבוּאָה הַמֵּיֻעָדִים לְמֵאֶכֶל בְּהֶמָּה קל"ז.

קל"ו תּוֹרַת כַּהֲנִים (וּיקרא כה, ז) וּבִגְמ' פִּסְחִים (נב:) וְרָאָה בְּרִמְב"ם (פ"ז ה"א).

קל"ז בַּעוֹר אֵינוֹ אֵלָּא בְּדָבָרִים הַקְּדוּשִׁים בְּקִדְשַׁת שְׁבִיעִית שְׁאִינֵם מִתְקִיִּימִים בְּאַרְץ, וְגַם בְּדָבָרִים הַקְּדוּשִׁים יֵשׁ מִקְרִים שְׁאִין חוֹבַת בַּעוֹר כִּמוֹ שִׁבּוּאָר. וּבְדָבָרִים הָרְאוּיִים לְצִבְיָעָה אוֹלָם אֵינֶם רְאוּיִים לְמֵאֶכֶל

תבשיל שיש בו שני מאכלים המערבים ביחד, בהגיע זמן הבעור של הראשון שבהם, יש לבער את התבשיל. כמו כן, אם הוציאו את המאכל הקדוש בקדשת שביעית ונותר רק טעמו, יש לבער את כל התבשיל. כגון, אורז שבשלו בתוכו צמוקים של שביעית, אף שהוציאו את הצמוקים יש לבער את האורז כשפגיע זמן הבעור של הצמוקים. ואם בשלו שני מאכלים יחדיו ששניהם קדושים בקדשת שביעית, צריך לבער כל מין בהגיע זמן הבעור שלו^{קלח}.

אדם או בהמה יש אומרים שפטורים מביעור, ראה חזו"א (סי' יג ס"ק יא).

^{קלח} מסכת שביעית (פ"ז מ"ו) וברמב"ם (פ"ז הל' כא-כב) והמקרה הראשון מדובר בממשות שיש בה טעם, ולכן במין בשאינו מינו בנותן טעם, ובמין במינו במשהו. ואם יש רק טעם וראה בחזו"א (סי"א ס"ק ג-ה) ובמנחת שלמה (סי' נא אות יט). אולם יש חולקים שאם הוציא את המאכל, הטעם לא חייב בביעור, ראה בחזו"א שם (סק"ח) בדעת הראב"ד, ובקהילות יעקב (סי' כגס ק"ב) בדעת הרע"ב והתוס'. וע"ע במנחת שלמה שטעם הבלוע בכלים לא צריך ביעור, לכן גם הכלים לא צריכים הגעלה.

לֹא רַק מֵאֵכָל הַקֹּדֶשׁ בְּקִדְשָׁת שְׁבִיעִית אֲלָא גַם הַסּוֹחֵר בְּפִרוֹת
שְׁבִיעִית וְקִיבֵל תְּמוּרָתָם כֶּסֶף אוֹ מֵאֵכָל חֵיב לְבַעַר אֶת
הַכֶּסֶף, לְפִי זְמַן הַבְּעוּר שֶׁל הַמֵּאֵכָל שְׁנִיתָן תְּמוּרָתָם^{קלט}.

הַפִּרוֹת שְׂאִינָם חֵיבִים בְּבְעוּר: לְדַעַת הֶרֶמְבֿ"ם שְׁבְעוּר הוּא
אֲבוּד מִהָעוֹלָם, כָּל פְּרִי שֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַבְּעוּר חֵיב
בְּבְעוּר. אוּלָם לְדַעַת הֶרֶמְבֿ"ן שְׁבְעוּר הוּא הַפְקַרַת הַפִּרוֹת,
חֹבֶת בְּעוּר אֵינָה אֲלָא עַל פִּרוֹת שְׂאִינָם הַפְקַר בְּזְמַן הַבְּעוּר,
אוּלָם אִם הַפִּרוֹת הַפְקַר אֵין בָּהֶם חֹבֶת בְּעוּר. לְכֵן, אֵין חֹבֶת
בְּעוּר עַל הַפִּרוֹת הַנִּמְצָאִים בְּשָׂדֶה שְׁבַעֲלֶיהָ הַפְקִיר אוֹתָהּ, אוֹ
אֲפִלוּ פִרוֹת תְּלוּשִׁים שֶׁהַפְקִירוּ אוֹתָם. וְכֵן פִּרוֹת שְׁנִמְצָאִים
בְּרִשּׁוֹת אוֹצֵר בֵּית דִּין בְּשַׁעַת הַבְּעוּר נֶחֱשָׁבִים לְהַפְקַר וּפְטוּרִים
מִחֹבֶת בְּעוּר^{קמ}.

זְמַן הַבְּעוּר: וַעֲדוֹת הַשְּׁמִיטָה מְפַרְסְמוֹת אֶת זְמַן הַבְּעוּר שֶׁל
כָּל פְּרִי וּפְרִי, וְאֵת הַזְּמַנִּים שֶׁיֵּשׁ סֶפֶק אִם הִגִּיעַ זְמַן

^{קלט} מסכת שביעית (פ"ז מ"א) ורמב"ם (פ"ז ה"ז).

^{קמ} חזו"א (סי"א סק"ז) מעדני ארץ (ס"ו אות טו) מנחת שלמה (סנ"א
אות טז).

הַבְּעוֹר, כְּאֲשֶׁר הַכָּלל הוּא שְׁחוּבַת הַבְּעוֹר בְּכָל מִין שֶׁל פְּרִי
כְּאֲשֶׁר הַפְּרִי כֻּלָּה מִהַעֲצִים וּמִהַשְּׁדוֹת הַמְּצוּיִים, וְאֵף אֵלּוּ
שֶׁבְּקָרְקַע נִרְקְבוּ וְאֶבְדּוּ מִהָעוֹלָם קמא.

אָמְרוּ חז"ל עַל ד' מִיָּנִים אֵת זְמַן הַבְּעוֹר שֶׁלָּהֶם בְּשָׁנָה
הַשְּׁמִינִית, וְהֵם: תָּאֲנִים עַד חֲנֻכָּה, תְּמָרִים עַד פּוּרִים,
עֲנָבִים וְיִין עַד חַג הַפֶּסַח, זֵתִים וְשֶׁמֶן זַיִת עַד חַג הַשְּׁבוּעוֹת.
וְנוֹהֲגִים לְסַמּוֹךְ עַל זְמָנִים אֵלּוּ לְמַעֲשֶׂה, אֶלָּא אִם כֵּן יִתְבָּרַר
שֶׁהַמְּצִיאוֹת הַיּוֹם שֶׁיֵּשׁ זְמָנִים אֲחֵרִים קמב.

בְּשָׂאֵר הַפְּרוֹת יֵשׁ סֶפֶק בְּזִמְנֵי הַבְּעוֹר, לָכֵן יֵשׁ לְהַפְקִיר אֵת
הַפְּרוֹת בְּהִגִּיעַ זְמַן הַבְּעוֹר, וּמִי שֶׁלּוֹקַח אוֹתָם יִתְּכּוֹן
שֶׁלֹּא לְזָכוֹת בָּהֶם עַד שֶׁיַּעֲבוֹר הַסֶּפֶק בְּזִמְנֵי הַבְּעוֹר, כִּי הֵם
נִשְׂאָרִים עֲדִין בְּרִשּׁוֹת הַהֶפְקֵר, וּמִמֵּילָא הֵם לֹא חֲזָקִים יוֹתֵר
בַּבְּעוֹר. דֶּרֶךְ נִוְסָפֶת הִיא לְהַפְקִיר אֵת הַפְּרוֹת בְּכָל יוֹם מִיָּמֵי

מבואר במשניות שביעית (פ"ט) וברמב"ם (פ"ז) ועי' בחזו"א קמא
(סט"ו סק"ג) וראה בשו"ת המבי"ט (ח"ג סמ"ה), ולא מתחשבים
בפירות הנמצאים בשדותיהם שלא אלו שאינם שומרים שמיטה.
קמב פסחים (נג.) רמב"ם (פ"ז הי"א) וראה פאת השלחן (פכ"ז סי"א).

מַעֲנֶה הַלְכוֹת שְׁמִיטָה פִּיּוּ פז

הַסֶּפֶק, וּמַטְעֵם זֶה יֵשׁ נוֹהֲגִים לְהַפְקִיר יַיִן בְּעֶרֶב פֶּסַח וּבִשְׁאָר יָמֵי הַחֵג^{קמב}.

כַּמּוֹת הַפְּרוֹת הַחֵיבִים בְּבַעֲוֹר: כְּשֶׁמִּגִּיעַ זְמַן הַבַּעֲוֹר, כָּל פְּרִי בְּזִמְנוֹ, צָרִיךְ לְבַעֵר אֶת הַפְּרוֹת שֶׁנִּשְׁאָרוּ בַּבֵּית, אֲלֵא אִם כֵּן נִשְׁאָר בַּבֵּית כַּמּוֹת קֹטֵנָה שֶׁל פְּרוֹת. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכַּמּוֹת זֶה הֵיא מְזוֹן ג' סְעוּדוֹת. לָכֵן אִם נִשְׁאָר כַּמּוֹת גְּדוֹלָה מִג' סְעוּדוֹת, יֵשׁ לְבַעֵר אֶת הַנוֹתֵר^{קמד}.

הַחֲשָׁבוֹן שֶׁל ג' סְעוּדוֹת הוּא שִׁיחָיָה לְכָל אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ הַסְּמוּכִים עַל שְׁלֶחְנוֹ כַּמּוֹת מִהַפְּרִי הַחֵיב בְּבַעֲוֹר, לְפִי הַכַּמּוֹת שֶׁרָגִילִים לֵאכּוֹל פְּרִי זֶה בְּג' סְעוּדוֹת^{קמה}. וְכֵן אִם הִגִּיעַ זְמַן הַבַּעֲוֹר שֶׁל שְׁנֵי מֵינֵי פְּרִי, צָרִיךְ לְשַׁעֵר כַּמָּה יָאכֵל

^{קמב} הַמִּנְחָת שֶׁלֹּמָה (ס"ו נָא אוֹת יח) כֹּתֵב שֶׁעֲדִיף לְהַפְקִיר וְלֹא לִזְכוֹת מֵאֲשֶׁר לְהַפְקִיר שׁוֹב בְּכָל יוֹם עֵי"ש.

^{קמד} ע"פ הַמִּשְׁנָה (פ"ט מ"ח) וְעִי' בַּחֲזוֹ"א (ס"ו יא סק"ו) וּבַמִּנְחָת שֶׁלֹּמָה (ס"ו נָא אוֹת יז).

^{קמה} הַגְּרִישׁ"א, דֵּהֵינּוּ שֶׁלֹּא עוֹשִׂים חֲשָׁבוֹן אִם יָאכֵל רַק מִהַפְּרִי כָּל הַג' סְעוּדוֹת, אֲלֵא אִם הַדֶּרֶךְ לֵאכּוֹל פְּרִי אֶחָד בְּכָל סְעוּדָה כֻּלְפָּתָן.

בסעודה משניהם ביחד, ולא כמה הוא אוכל מכל אחד מהמינים בסעודות שונות.

כשמגיע זמן הבעור של בשמים, צריך לבער את כלם בין שבהם אין חשבון של ג' סעודות. ומאכל בהמה נתן לשער לפי שער אכילת ג' סעודות לבהמה קמ"ו.

צורת הבעור: לדעת הרמב"ם כשמגיע זמן הבעור, אפשר לחלק לכל אחד משכניו וידידיו מזון ג' סעודות. את הנותר בביתו יותר ממזון ג' סעודות צריך לבער מהעולם בכל דרך שהיא, כגון לשרוף את הפרות, או להשליכם לים המלח, או לאבד אותם בדרך אחרת. ויש מי שכתב שהספרדים צריכים לנהוג כדעה זו קמ"ז.

קמ"ו לגבי בשמים כן דעת הגריש"א, ולגבי מאכל בהמה המקדש דוד (סנ"ט אות ב) כתב שאין להשאיר מאכל ג' סעודות, אולם הגריש"א כתב שכיון שהאדם צריך לדאוג לבהמתו אפשר להשאיר ג' סעודות. קמ"ז הרמב"ם (פ"ז ה"ג) וראה ברמב"ן (ויקרא כה, ז) ובמבי"ט (ח"ג סמ"ה) ובאול"צ (פ"ג ה"ד) כתב שכן צריכים לנהוג הספרדים, ולכן

לְדַעַת הַרְמֵב"ן שְׁמִצּוֹת בַּעוֹר הִיא לְהוֹצִיא אֶת הַפְּרוֹת מִהַבִּית
וּלְהַפְקִיר אוֹתָם לְכָל דְּכַפִּין, לְאַחַר שֶׁהַפְקִיר אֶת הַפְּרוֹת
כָּל אָדָם יָכוֹל לְזַכּוֹת בָּהֶם וְאַפְלוּ אִם הֵם כַּמּוֹת גְּדוּלָּה, וְגַם
הַמַּפְקִיר יָכוֹל לְזַכּוֹת בַּפְּרוֹת, כַּמּוֹ כָּל אָדָם. וּלְמַעֲשֵׂה רוֹב
הַצָּבוּר נוֹהֵג כְּדַעָה זוֹ^{קמח}.

לְדַעָה זוֹ, צוּרַת הַבַּעוֹר הִיא, לְהוֹצִיא אֶת הַפְּרוֹת מִפֶּתַח בֵּיתוֹ
לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וַיֵּשׂ אוֹמְרִים שֶׁאִפְשָׁר לְהוֹצִיא גַם לְחֶדֶר
מִדְּרָגוֹת שְׁאִינוּ נָעוּל בְּפָנֵי הָרִבִּים, וְלוֹמַר בְּפָנֵי שְׁלוֹשָׁה אֲנָשִׁים
שְׁאִינָם סְמוּכִים עַל שְׁלֶחֶנוֹ, וְלוֹמַר שֶׁפְּרוֹת אֵלוּ הַפְקָר לְכָל.
לְאַחַר מִכֵּן, כָּל אֶחָד יָכוֹל לְזַכּוֹת בַּפְּרוֹת וְגַם הוּא בַּעֲצָמוֹ^{קמט}.

אֵין לַקְנוֹת כַּמּוֹת יֵין גְּדוּלָּה מֵאוֹצֵר בֵּית דִּין. וְהוֹסִיף שֶׁאִם יֵשׁ לוֹ סַפֵּק
מֵהִיכָן הִגִּיעַ הַיֵּין יֵשׁ לְהַקֵּל בְּצִירוֹף סַפִּיקוֹת נוֹסְפִים, עֵי"ש.
^{קמח} רָאָה בַּכֶּסֶף מִשְׁנָה שְׁמֵאֲחֵר וְכֵן דַּעַת הַגֵּאוֹנוֹם וְגַם שִׁבְעִיעִית דְּרַבְנָן
יֵשׁ לְהַקֵּל, וְרָאָה בַּמַּהֲרִי"ט (ח"א ס' מג) וְכ"כ בַּסֶּפֶר יִלְקוּט יוֹסֵף בַּשֵּׁם
הַיְבִי"א לְהַקֵּל כַּדַּעַת הַגֵּאוֹנוֹם. וַיֵּשׁ שִׁטָּה נוֹסֶפֶת בַּדִּין בִּיעוֹר כַּמַּש"כ
הַרַב"ד (בַּהֲשָׁגוֹת פ"ז ה"ג).

^{קמט} הַשְּׁלוֹשָׁה יָכוֹלִים לִהְיוֹת שְׁנַיִם גְּדוּלִּים וְאַחַד קָטָן, כִּיּוֹן שֶׁהַעֲנִין
שִׁיחִיָּה אֶחָד זוֹכֶה וְשְׁנַיִם מַעֲדִידִם, וְהַזּוֹכֶה יָכוֹל לִהְיוֹת קָטָן. וְהִיוֹת"ח

דִּין פְּרוֹת שֶׁלֹא בָעָרוּ: פְּרוֹת שֶׁחֵיבִים בְּבַעֲרוֹ שֶׁלֹא בָעָרוּ אוֹתָם
בְּמִזֵּד נֶאֱסָרוּ בְּאֲכִילָה לְכָל אָדָם וְצָרִיף לְאֶבֶדָם בְּשִׁרְיָפָה,
קְבוּרָה אוֹ בְּכָל דֶּרֶךְ אַחֲרָתָּה. וַיֵּשׁ מִקְּיָלִים בְּפְרוֹת שֶׁלֹא הִפְקְרוּ
בְּאוֹנָס אוֹ בְּשׁוּגָג^ק.

ששלחו את ילדיהם לתפוס את הפירות או בקבוקי היין שמפקירים כדי
לחנך במצות השביעית, ושההפקר לא יהיה למראית עין בלבד. אמנם
למעשה המפקיר יכול לתפוס בעצמו, ואין הוא גרוע מכל אדם. ואין
הבעלים יכול לעשות שליח להפקר כמבואר במשנה ברורה (סי' תלד
ס"ק טו) לכן אם הבעלים אנוס אי אפשר לשלוח שליח, אמנם, אפשר
שהשליח יוציא לחוץ והבעלים יאמר בכל מקום שהוא שהפירות
הפקר.

^ק הרמב"ן (ויקרא כה, ז) כתב שהפירות אסורים אפילו בהנאה,
והסתפק אם זה איסור תורה או איסור דרבנן, וכן כתבו לאסור שאר
הפוסקים. והחרדים (בפרק על ביעור פירות שביעית) כתב שיש להקל
באונס או בשוגג, וכ"כ המנחת שלמה (סי' נא ס"ק יז) והטעם שקנסו
שהפירות אסורים משום קנס, ובשוגג או באונס לא גזרו. אמנם כל זה
במי שידע על הביעור ורצה לבער אלא שהיה אנוס או שוגג, אולם
במי שלא שומר שמיטה דינו כמזיד כמו לענין שבת, והפירות אסורים,
ולכן אסור לקנות פירות לאחר הביעור מאלו שלא עשו כדין.

מַעֲנֶה   הַלְכוֹת שְׁמִיטָה   פִּי   צא

כְּמוֹ כֵּן, אִם מָכְרוּ פְּרוֹת אֱלוֹ לְאַחַר הַבְּעוֹר, הַכֶּסֶף שֶׁהִתְקַבַּל
תְּמוּרָתָם נֶאֱסַר לְעוֹלָם כְּדִין הַפְּרוֹת, וּבִמְקָרָה זֶה אֵי
אֶפְשָׁר לְחַלֵּל אֶת הַכֶּסֶף עַל מֵאֵכָל אַחֵר.

הַלְכוֹת שְׁמִיטַת כֶּסֶפִּים

מִלְבַּד מִצְוַת שְׁמִיטַת הַקֶּרֶקַע, צִוְּתָהּ הַתּוֹרָה גַּם לְהַשְׁמִיט
חֻבוֹת בַּשְּׁבִיעִית, שְׁנֵאָמַר (דְּבָרִים טו, א-ב): 'מִקֵּץ שִׁבְעַת
שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִיטָה. וְזֶה דְּבַר הַשְׁמִיטָה שְׁמוּט כָּל בַּעַל מַשֶּׁה
יָדוֹ אֲשֶׁר יִשֶּׂה בְּרַעְהוֹ לֹא יִגֹּשׁ אֶת רַעְהוֹ וְאֶת אֲחִיו כִּי קָרָא
שְׁמִיטָה לָהּ', דִּהְיִנּוּ שָׂאִין לְתַבְעַ חוֹב שֶׁעֲבָרָה עָלָיו שְׁנַת
הַשְׁמִיטָה, וְהַתּוֹבֵעַ אֶת הַחוֹב עוֹבֵר בְּלֹא שְׁנֵאָמַר 'לֹא יִגֹּשׁ אֶת
רַעְהוֹ וְאֶת אֲחִיו'^{קנא}.

^{קנא} הַלְכוֹת שְׁמִיטַת כֶּסֶפִּים וּפְרוּזְבוֹל מְבֹאָרִים בַּשּׁו"ע חו"מ (סי' סז).
כֹּאן קִיצְרֵתִי וּבַעֲז"ה אֵאָרִיךְ בַּהֲלָכוֹת אֱלוֹ בְּקוֹנְטֵרַס הָעוֹסֵק בַּהֲלָכוֹת
הַלּוּאָה וּפְרוּזְבוֹל.

צב מענה הלכות שמ"ט פ"ו

מהתורה מצות שמטת כספים נוהגת בזמן שהיובל נוהג, לכן מצעת שבטל היובל מצוה זו מדרבנן בלבד^{קנב}.

אין שביעית משמטת אלא בסופה, שנאמר 'מקץ שבע שנים תעשה שמ"ט', לכן מתר למלוה לגבות את החוב בכל שנת השמ"ט, ורק בסוף השנה החוב נשט.

שביעית משמטת כל מלוה בין בשטר ובין בעל פה, בין חוב במקוון, בין באחריות נכסים ובין אין בו אחריות. ואם הלוה נתן צ'ק למלוה, יש אומרים שאין שביעית משמטת, ויש אומרים שמשמטת^{קנג}. וכן שביעית משמטת את

^{קנב} היובל משמט את הקרקע ובזמן שמשמט קרקע משמט כספים. ובזמן הזה לא נוהג היובל שנאמר וקראתם דרור בארץ לכל יושביה דרשו חז"ל שהיובל נוהג כשרוב עם ישראל בארץ, אולם מעת שגלו עשרת השבטים, רוב ישראל לא בארץ, ואין היובל נוהג, ואילו שמיטת כספים מדרבנן

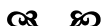
^{קנג} בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' רצא) כתב שצ'ק חשוב כגבוי ואינו משמט, ובחזון עובדיה (הלכות פרוזבול עמ' יא) כתב שאינו כגבוי כיון שמחוסר גוביינא.

הַשְּׁבוּעָה, דְּהִינּוּ שֶׁהַלֹּוָה לֹא חָיֵב לְהַשְׁבֵּעַ עַל הַחוּב. אוֹלָם אֵת שְׁבוּעַת הַדִּינִים, כְּגוֹן שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִים הַשְּׁבִיעִית לֹא מְשַׁמֶּטֶת.

הַנּוֹתֵן לְחֵבְרוּ מוֹצְרֵי מִזֶּזֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּהוּג בֵּין שְׂכָנִים, שֶׁהַמִּקְבֵּל צָרִיךְ לְהַחֲזִיר בְּדוּמָה לְמָה שֶׁהוּא קִבֵּל, הָרִי זֶה הַלֹּוָה וְהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת, אוֹלָם הַשּׁוֹאֵל חֶפֶץ שֶׁצָּרִיךְ לְהַחֲזִיר אֵת אוֹתוֹ חֶפֶץ הָרִי זֶה שֶׁאֵלֶּה וְאֵין הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת^{קנ"ד}.

הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת רַק הַלֹּוָה, אוֹלָם פְּקֻדוֹן אֵינוֹ נִשְׁמָט, לְכֵן הַמִּלְוֶה לְחֵבְרוּ כֶּסֶף בְּעֶסְקָא שֶׁהִיא חֲצִי מִלֹּוֹה וְחֲצִי פְקֻדוֹן, חֵלֶק הַמִּלְוֶה נִשְׁמָט וְחֵלֶק הַפְּקֻדוֹן לֹא נִשְׁמָט.

הַמִּלְוֶה אֵת חֵבְרוּ וּמִתְּנָה אֹתוֹ שֶׁהַשְּׁבִיעִית לֹא תִשְׁמָט, הָרִי זֶה מִתְּנָה עַל מָה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה, וּתִנָּאֹו בְטִל, וְהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת. אוֹלָם, אִם הִתְּנָה אֹתוֹ עַל מִנֵּת שֶׁהוּא לֹא יִשְׁמָט, פְּרוּשׁוֹ שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה שֶׁהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת הַלֹּוֹה

^{קנ"ד} לְכֵן אִשֶּׁה שְׁנוֹתֶנֶת לִשְׂכֵנָתָה מוֹצְרֵי מִזֶּזֶן צְרִיכָה לַעֲשׂוֹת פְּרוּזְבוּל, וְכֵן אִשֶּׁה שֶׁהַלֹּוָה מִמּוֹן לַחֲבֵרָתָהּ, אֵלֶּא אִם כֵּן הִיא אִשֶּׁה נִשְׁוָאָה וּבַעֲלָה עוֹשֶׂה פְּרוּזְבוּל, הָרִי זֶה מוֹעִיל עַל כָּל נִכְסָיו.

מְחִיב אֶת עַצְמוֹ לְשַׁלֵּם, וְהַתּוֹרָה הַתִּיבָה לְהַתְּנוּת דְּבָרִים שֶׁבְּמִמּוֹן נִגְדַּת הַתּוֹרָה, לָכֵן בְּמִקְרָה זֶה הַשְּׁבִיעִית לֹא מְשַׁמְטָת.

אִין הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמְטָת הַלּוֹאָה שְׁזִמֵּן הַפְּרָעוֹן לְאַחַר שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה, כִּיּוֹן שֶׁבְּשְׁבִיעִית לֹא הִגִּיעַ עַדִּין חוֹבַת הַלּוֹה לְשַׁלֵּם, וּמִטַּעַם זֶה גַּם הַמַּלְוֶה בְּחֻדָּשׁ אֱלוֹל שֶׁל הַשְּׁבִיעִית וְלֹא קָבָעוּ אֶת זְמַן הַפְּרָעוֹן, הַשְּׁבִיעִית לֹא מְשַׁמְטָת שְׁהָרִי סִתָּם הַלּוֹאָה שְׁלוֹשִׁים יוֹם וְזִמֵּן הַפְּרָעוֹן יִהְיֶה רַק אַחֲרֵי הַשְּׁבִיעִית.

הַמַּלְוֶה עַל הַמִּשְׁכּוֹן קוֹנֶה אֶת הַמִּשְׁכּוֹן בְּמִקּוֹם הַהַלּוֹאָה שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כד, יג): 'וַיִּלָּךְ תַּהֲיֶה צִדְקָה'. לָכֵן, אִין הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמְטָת אֶת הַחוֹב, וְאֶפְלוּ אִם הַמַּלְוֶה קָבַל מִשְׁכּוֹן לְאַחַר הַהַלּוֹאָה.

שְׁבִיעִית מְשַׁמְטָת רַק חוֹב, לָכֵן הַקַּפַּת חֲנוּת אוֹ תְּשֻׁלוֹם שְׂכָר שְׂכִיר לֹא נִשְׁמַט בְּשְׁבִיעִית, אוֹלָם אִם בַּעַל הַחֲנוּת אוֹ הַשְּׂכִיר זָקְפוּ אֶת הַחוֹב בְּהַלּוֹאָה, הָרִי הַחוֹב הִפָּךְ לְהִיּוֹת הַלּוֹאָה וְהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמְטָת.

מַעֲנָה   הַלְכוֹת שְׁמִיטָה   פִּי'   צה

הַמוֹסֵר שְׁטֵרוֹתָיו, דִּהְיֵנוּ אֶת הַחוֹב, לְבֵית הַדִּין, אִין הַשְּׁבִיעִית
מִשְׁמֻטָּה. לָכֵן יְתוּמִים קְטָנִים שְׁחִיבִים לָהֶם מָמוֹן לֹא
צָרִיכִים לַעֲשׂוֹת פְּרוּזְבוּל כִּינן שְׁכָל חוֹבוֹתֵיהֶם מְסוּרִים לְבֵית
הַדִּין. וּמִכַּח דְּבָר זֶה תִּקַּן הַלֵּל אֶת הַפְּרוּזְבוּל.

כְּשֶׁרָאָה הַלֵּל הַזֶּקֶן שֶׁהַעֲשִׁירִים נִמְנָעִים מִלְּהִלוֹת לַעֲנִיִּים
בְּשָׁנַת הַשְּׁמִיטָה שָׁמָּא הַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמַט, וְעוֹבְרִים עַל
מָה שְׁכָתוּב בַּתּוֹרָה (דְּבָרִים טו, ט): 'הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְּבָר עִם
לְבָבְךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קָרְבָּה שָׁנָת הַשְּׁבַע שָׁנַת הַשְּׁמִיטָה וְרָעָה
עֵינֶיךָ בְּאַחִיד הָאֲבִיוֹן' הַתִּקַּן הַלֵּל פְּרוּזְבוּל כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׁמַט
הַחוֹב, וְכךָ הַעֲשִׁירִים יִלּוּ לַעֲנִיִּים. תִּקְנָה זוֹ מוֹעִילָה רַק בְּזִמָּן
הַזֶּה שֶׁשְׁבִיעִית מְדַרְבָּנָן.

אֶת הַפְּרוּזְבוּל כּוֹתְבִים בְּבֵית דִּין חָשׁוּב הַבְּקִיָּאִים בְּעֵינָן
שְׁמִיטָה וּפְרוּזְבוּל, וְהַמְּחֹס רַבִּים עֲלֵיהֶם בְּאוֹתָהּ הָעִיר.
דִּהְיֵנוּ שָׂאִין לַעֲשׂוֹת פְּרוּזְבוּל אֲלֹא אֲצֹל ג', אֲנָשִׁים בְּקִיָּאִים
וְדִיָּנִים מְמָחִים לְרַבִּים. וְהַפְּרוּזְבוּל מוֹעִיל רַק לְחוֹבוֹת שֶׁהָיוּ
לִפְנֵי כְּתִיבַת הַפְּרוּזְבוּל.

אֶת הַפְּרוּזְבוּל נִתֵּן לַעֲשׂוֹת בְּשָׁתֵי דְרָכִים. הָאֶחָת שֶׁהַמְּלוֹה
יִכְתֹּב בְּפָנֵי בֵּית הַדִּין שֶׁהוּא מוֹסֵר לָהֶם אֶת שְׁטֵרוֹתָיו.

צו מענה הלכות שמיעה פיו

בנסח כזה: מוסרני בפניכם פלוני ופלוני ופלוני הדינים שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה. ושלשת הדינים חותמים.

הדרך השניה שיכתב בפני שני עדים שהוא מוסר את שטרותיו לבית הדין, בנסח זה: הוו עלי עדים שאני מוסר את כל שטרותי וכל חוב שיש לי לבית דין פלוני ופלוני ופלוני, שאהיה ראוי לגבותם כל זמן שארצה. ובדרך זו יכול לרשם שמות דינים חשוכים אפלו שאינם מעירו.

כדי לכתב פרוזבול צריך שיהיה ללוה קרקע, ובמקרים נדירים שאין קרקע ללוה ואפלו לא בשכירות, המלוה יכול לזכות קרקע ללוה ואפלו שלא בפניו, והעדים יכתבו בשטר שהמלוה מקנה קרקע ללוה זה.

למדנו בקנטרס זה את הלכות שמטת קרקעות והלכות פרות שביעית. יהי רצון שנוכח בקרוב לשבת כל עם ישראל לאדמתם, ולבנין בית המקדש ונשוב לקיים את מצות השמיעה והיובל מהתורה פזמים מקדם.

בעזרת השם יתברך

עד כה יצאו בס"ד קונטרסי 'מענה פיו' בהלכה בנושאים אלו:

שו"ע אורח חיים- הלכות תפילה, תפילין, בית הכנסת, קדושת השמות וגניזה, נטילת ידיים, פסח, יום טוב, חול המועד, הימים הנוראים, ארבעת המינים. שמירת הלשון

שו"ע יורה דעה- הלכות בשר בחלב, רבית, טהרה, כבוד אב ואם, ברית מילה ופדיון הבן, צדקה ומעשר כספים. תרומות ומעשרות, שמיטה ופרוזבול, הפרשת חלה.

שו"ע חושן משפט ואבן העזר- אבידה ומציאה, שכירות פועלים, ארבעת השומרים, גניבה וגזילה, נזיקין. יחוד וצניעות.

קונטרס 'למעלה למשכיל'- ביאור תפילת י"ח נוסח עדות המזרח, ונוסח ספרד.

תודתנו נתונה לכל העוזרים והמסייעים בהוצאת החוברות והדיסקים כל אחד בחלקו, ובפרט להרה"ג שמואל אידלמן שליט"א על ההגה, הרה"ג דניאל זר שליט"א על הפצת התורה. לרב ארז נמר שליט"א על ההפצה, לגב' ל. חן על הניקוד. לרב ראובן רצאבי שליט"א ומזכה הרבים ר' פנחס ראובן הי"ו על ההדפסה. כולם שכרם כפול מן השמים.

תפילת הדרך

יְהי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתּוּלִיכֵנוּ
לְשָׁלוֹם, וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם (אם חוזר בו ביום
מוסיף: וְתַחַזְזֵנוּ לְשָׁלוֹם) וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב
בְּדֶרֶךְ, וְתַשְׁלַח בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לְחֵן לְחֶסֶד
וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינַי כָּל רוֹאֵינוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ
תְּפִלָּה.

הַמִּלְאָךְ הַגָּאֵל אֲתִי מִכָּל רֶעַ יְבָרֶךְ אֶת הַנְּעָרִים וַיִּקְרָא בָהֶם
שְׁמִי וְשֵׁם אֲבֹתִי אֲבִרָהֶם וַיִּצְחַק וַיִּדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ
(בראשית מח, טז):

אומרים פסוקים אלו, כל פסוק ג' פעמים

וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדֶרֶכוֹ, וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים (בראשית לב, ב):
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאִם מַחְנֶה אֱלֹהִים זֶה, וַיִּקְרָא שֵׁם
הַמָּקוֹם הַהוּא מַחְנֶה (בראשית לב, ג):

וַיִּסְעוּ וַיְהִי חֲתַת אֱלֹהִים עַל הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא
רָדְפוּ אַחֲרַי בְּנֵי יַעֲקֹב (בראשית לה, ה):

לִישׁוּעָתָךְ קָוִיתִי יי (בראשית מט, יח):

הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלַח מִלְאָךְ לְפָנֶיךָ לְשֹׁמְרֶךָ בְּדֶרֶךְ וּלְהַבִּיאָךְ אֶל
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכְנַתִּי (שמות כג, כ):